

JUVENAL

SATIRES (3876 vers)

S_1 v.1 Semper ego auditor tantum ? Numquamne reponam
 2 vexatus totiens rauci Theseide Cordi ?
 3 Inpune ergo mihi recitaverit ille togatas,
 4 hic elegos ? Inpune diem consumpserit ingens
 5 Telephus aut summi plena jam margine libri
 6 scriptus et in tergo necdum finitus Orestes ?
 7 Nota magis nulli domus est sua quam mihi lucus
 8 Martis et Aeoliis vicinum rupibus antrum
 9 Vulcani ; quid agant venti, quas torqueat umbras
 10 Aeacus, unde alius furtivae devehat aurum
 11 pelliculae, quantas jaculetur Monychus ornos,
 12 Frontonis platani convolsaque marmora clamant
 13 semper et adsiduo ruptae lectore columnae.
 14 Expectes eadem a summo minimoque poeta.
 15 Et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos
 16 consilium dedimus Sullae, privatusut altum
 17 dormiret. Stulta est clementia, cum tot ubique
 18 vatibus occurras, periturae parcere chartae.
 19 Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
 20 per quem magnus equos Aurunca flexit alumnus,
 21 si vacat ac placidi rationem admittitis, edam.
 22 Cum tener uxorem ducat spado, Mevia Tuscum
 23 figat aprum et nuda teneat venabula mamma,
 24 patricios omnis opibus cum provocet unus
 25 quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat,
 26 cum pars Niliacae plebis, cum verna Canopi
 27 Crispinus Tyrias umero revocante lacernas
 28 ventilet aestivum digitis sudantibus aurum
 29 nec sufferre queat majoris pondera gemmae,
 30 difficile est saturam non scribere. Nam quis iniquae
 31 tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
 32 causidici nova cum veniat lectica Mathonis
 33 plena ipso, post hunc magni delator amici
 34 et cito rapturus de nobilitate comesa
 35 quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
 36 Carus et a trepido Thymele summissa Latino ?
 37 Cum te summoveant qui testamenta merentur
 38 noctibus, in caelum quos evehit optima summi
 39 nunc via processus, vetulae vesica beatae ?
 40 Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem,
 41 partes quisque suas ad mensuram inguinis heres.
 42 Accipiat sane mercedem sanguinis et sic
 43 palleat ut nudis pressit qui calcibus anguem
 44 aut Lugudunensem rhetor dicturus ad aram.
 45 Quid referam quanta siccum jecur ardeat ira,
 46 cum populum gregibus comitum premit hic spoliator
 47 pupilli prostantis et hic damnatus inani
 48 iudicio ? Quid enim salvis infamia nummis ?
 49 Exul ab octava Marius bibit et fruitur dis
 50 iratis : at tu victrix, provincia, ploras.
 51 Haec ego non credam Venusina digna lucerna ?

52 Haec ego non agitem ? Sed quid magis ? Heracleas
 53 aut Diomedeeas aut mugitum labyrinthi
 54 et mare percussum puero fabrumque volantem,
 55 cum leno accipiat moechi bona, si capiendi
 56 jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
 57 doctus et ad calicem vigilantibus stertere naso ?
 58 Cum fas esse putet curam sperare cohortis
 59 qui bona donavit praesepeibus et caret omni
 60 majorum censu, dum pervolat axe citato
 61 Flaminiam puer Automedon ? Nam lora tenebat
 62 ipse, lacernatae cum se jactaret amicae.
 63 Nonne libet medio ceras implere capaces
 64 quadrivio, cum jam sexta cervice feratur
 65 hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra
 66 et multum referens de Maecenate supino
 67 signator falsi, qui se lautum atque beatum
 68 exiguis tabulis et gemma fecerit uda ?
 69 Occurrit matrona potens, quae molle Calenum
 70 porrectura viro miscet sitiante rubetam
 71 instituitque rudes melior Lucusta propinquas
 72 per famam et populum nigros efferre maritos.
 73 Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
 74 si vis esse aliquid. Probitas laudatur et alget.
 75 Criminibus debent hortos, praetoria, mensas,
 76 argentum vetus et stantem extrapocula caprum.
 77 Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
 78 quem sponsae turpes et praetextatus adulter ?
 79 Si natura negat, facit indignatio versum
 80 qualemcumque potest, quales ego vel Cluvenus.
 81 Ex quo Deucalion nimbis tollentibus aequor
 82 navigio montem ascendit sortesque poposcit
 83 paulatimque anima caluerunt mollia saxa
 84 et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas,
 85 quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
 86 gaudia, discursus, nostri farrago libelli est.
 87 Et quando uberius vitiorum copia ? Quando
 88 major avaritiae patuit sinus ? Alea quando
 89 hos animos ? Neque enim oculis comitantibus itur
 90 ad casum tabulae, posita sed luditur arca.
 91 Proelia quanta illic dispensatore videbis
 92 armigero ! Simplexne furor sestertia centum
 93 perdere et horrenti tunicam non reddere servo ?
 94 Quis totidem erexit villas, quis fercula septem
 95 secreto cenavit avus ? Nunc sportula primo
 96 limine parva sedet turbae rapienda togatae.
 97 Ille tamen faciem prius inspicit et trepidat ne
 98 suppositus venias ac falso nomine poscas.
 99 Agnitus accipies. Jubet a praecone vocari
 100 ipsos Trojugenas, nam vexant limen et ipsi
 101 nobiscum. "Da praetori, da deinde tribuno."
 102 Sed libertinus prior est. "Prior, inquit, ego adsum.
 103 Cur timeam dubitemve locum defendere, quamvis
 104 natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestras
 105 arguerint, licet ipse negem ? Sed quinque tabernae
 106 quadringenta parant. Quid confert purpura major
 107 optandum, si Laurenti custodit in agro
 108 conductas Corvinus ovis, ego possideo plus
 109 Pallante et Licinis ? " Expectent ergo tribuni,

110 vincant divitiae, sacro ne cedat honori
 111 nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis,
 112 quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
 113 majestas, etsi funesta Pecunia templo
 114 nondum habitat, nullas nummorum ereximus aras,
 115 ut colitur Pax atque Fides, Victoria, Virtus
 116 quaeque salutato crepitat Concordia nido.
 117 Sed cum summus honor finito computet anno,
 118 sportula quid referat, quantum rationibus addat,
 119 quid facient comites quibus hinc toga, calceus hinc est
 120 et panis fumusque domi ? Densissima centum
 121 quadrantibus lectica petit, sequiturque maritum
 122 languida vel praegnas et circumducitur uxor.
 123 Hic petit absentis nota jam callidus arte
 124 ostendens vacuam et clausam pro conjuge sellam.
 125 "Galla mea est, inquit, citius dimitte. Moraris ?
 126 profer, Galla, caput. Noli vexare, quiescit."
 127 Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum :
 128 sportula, deinde forum jurisque peritus Apollo
 129 atque triumphales, inter quas ausus habere
 130 nescio quis titulos Aegyptius atque Arabarches,
 131 cujus ad effigiem non tantum meiere fas est.
 132 Vestibulis abeunt veteres lassique clientes
 133 votaue deponunt, quamquam longissima cenae
 134 spes homini ; caulis miseris atque ignis emendus.
 135 Optima silvarum interea pelagique vorabit
 136 rex horum vacuisque toris tantum ipse jacebit.
 137 Nam de tot pulchris et latis orbibus et tam
 138 antiquis una comedunt patrimonia mensa.
 139 Nullus jam parasitus erit. Sed quis ferat istas
 140 luxuriae sordes ? Quanta est gula quae sibi totos
 141 ponit apros, animal propter convivium natum ?
 142 Poena tamen praesens, cum tu deponis amictus
 143 turgidus et crudum pavonem in balnea portas.
 144 Hinc subitae mortes atque intestata senectus.
 145 It nova nec tristis per cunctas fabula cenas ;
 146 ducitur iratis plaudendum funus amicis.
 147 Nil erit ulterius quod nostris moribus addat
 148 posteritas, eadem facient cupientque minores,
 149 omne in praecipiti vitium stetit. Utere velis,
 150 totos pande sinus. Dices hic forsitan : "Unde
 151 ingenium par materiae ? Unde illa priorum
 152 scribendi quodcumque animo flagrante liberet
 153 simplicitas ?" - "Cujus non audeo dicere nomen ?
 154 Quid refert dictis ignoscat Mucius an non ?"
 155 - "Pone Tigillinum : taeda lucebis in illa
 156 qua stantes ardent qui fixo gutture fumant,
 157 et latum media sulcum deducit harena."
 158 - "Qui dedit ergo tribus patris aconita, vehatur
 159 pensilibus plumis atque illinc despiciat nos ?"
 160 - "Cum veniet contra, digito compece labellum :
 161 accusator erit qui verbum dixerit "hic est."
 162 Securus licet Aenean Rutulumque ferocem
 163 committas, nulli gravis est percussus Achilles
 164 aut multum quaesitus Hylas urnamque secutus ;
 165 ense velut stricto quotiens Lucilius ardens
 166 infremuit, rubet auditor cui frigida mens est
 167 criminibus, tacita sudant praecordia culpa.

168 Inde ira et lacrimae. Tecum prius ergo voluta
 169 haec animo ante tubas : galeatum sero duelli
 170 paenitet." - "Experiar quid concedatur in illos,
 171 quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina !"

S_2 v.1 Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glaciale
 2 Oceanum, quotiens aliquid de moribus audent
 3 qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt.
 4 Indocti primum, quamquam plena omnia gypso
 5 Chryssippi invenias ; nam perfectissimus horum,
 6 si quis Aristotelen similem vel Pittacon emit
 7 et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
 8 Frontis nulla fides ; quis enim non vicus abundat
 9 tristibus obscenis ? Castigas turpia, cum sis
 10 inter Socraticos notissima fossa cinaedos ?
 11 Hispida membra quidem et durae per brachia saetae
 12 promittunt atrocem animum, sed podice levi
 13 caeduntur tumidae medico ridente mariscae.
 14 Rarus sermo illis et magna libido tacendi
 15 atque supercilio brevior coma. Verius ergo
 16 et magis ingenue Peribomius ; hunc ego fatis
 17 inputo, qui vultu morbum incessuque fatetur.
 18 Horum simplicitas miserabilis, his furor ipse
 19 dat veniam ; sed pejores, qui talia verbis
 20 Herculis invadunt et de virtute locuti
 21 clunem agitant. "Ego te ceventem, Sexte, verebor ? "
 22 infamis Varillus ait, "quo deterior te ? "
 23 Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus ;
 24 quis tulerit Gracchos de seditione querentes ?
 25 Quis caelum terris non misceat et mare caelo
 26 si fur displiceat Verri, homicida Miloni,
 27 Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum,
 28 in tabulam Sullae si dicant discipuli tres ?
 29 Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
 30 concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
 31 omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas,
 32 cum tot abortivis fecundam Julia vulvam
 33 solveret et patruo similes effunderet offas.
 34 Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
 35 contemnunt Scauros et castigata remordent ?
 36 Non tulit ex illis torvum Laronia quendam
 37 clamantem totiens : "Ubi nunc, lex Julia, dormis ? "
 38 atque ita subridens : "Felicia tempora, quae te
 39 moribus opponunt. Habeat jam Roma pudorem,
 40 tertius e caelo cecidit Cato. Sed tamen unde
 41 haec emis, hirsuto spirant opobalsama collo
 42 quae tibi ? Ne pudeat dominum monstrare tabernae.
 43 Quod si vexantur leges ac jura, citari
 44 ante omnis debet Scantinia ; respice primum
 45 et scrutare viros, faciunt nam plura ; sed illos
 46 defendit numerus junctaeque umbone phalanges.
 47 Magna inter molles concordia. Non erit ullum
 48 exemplum in nostro tam detestabile sexu.
 49 Tedia non lambit Cluviam nec Flora Catullam :
 50 Hispo subit juvenes et morbo pallet utroque.
 51 Numquid nos agimus causas, civilia jura

52 novimus aut ullo strepitu fora vestra movemus ?
 53 Luctantur paucae, comedunt colyphia paucae ;
 54 vos lanam trahitis calathisque peracta refertis
 55 vellera, vos tenui praegnantem stamine fusum
 56 Penelope melius, levius torquetis Arachne,
 57 horrida quale facit residens in codice paelex.
 58 Notum est cur solo tabulas inpleverit Hister
 59 liberto, dederit vivus cur multa puellae.
 60 Dives erit magno quae dormit tertia lecto.
 61 Tu nube atque tace ; donant arcana cylindros.
 62 De nobis post haec tristis sententia fertur ?
 63 Dat veniam corvis, vexat censura columbas."
 64 Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
 65 Stoicidae ; quid enim falsi Laronia ? Sed quid
 66 non facient alii, cum tu multicia sumas,
 67 Cretice, et hanc vestem populo mirante perores
 68 in Proculas et Pollittas ? Est moecha Fabulla,
 69 damnetur, si vis, etiam Carfinia ; talem
 70 non sumet damnata togam. "Sed Julius ardet,
 71 aestuo." Nudus agas : minus est insania turpis.
 72 En habitum quo te leges ac jura ferentem
 73 vulneribus crudis populus modo victor et illud
 74 montanum positus audiret vulgus aratris.
 75 Quid non proclames, in corpore iudicis ista
 76 si videas ? Quaero an deceant multicia testem.
 77 Acer et indomitus libertatisque magister,
 78 Cretice, perluces. Dedit hanc contagio labem
 79 et dabit in plures, sicut grex totus in agris
 80 unius scabie cadit et porrigine porci
 81 uvaque conspecta livorem ducit ab uva.
 82 Foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu ;
 83 nemo repente fuit turpissimus. Accipient te
 84 paulatim qui longa domi redimicula sumunt
 85 frontibus et toto posuere monilia collo
 86 atque bonam tenerae placant abdomine porcae
 87 et magno cratere deam ; sed more sinistro
 88 exagitata procul non intrat femina limen :
 89 solis ara deae maribus patet. "Ite, profanae,"
 90 clamatur, "nullo gemit hic tibicina cornu."
 91 Talia secreta coluerunt orgia taeda
 92 Cecropiam soliti Baptae lassare Cotyton.
 93 Ille supercilium madida fuligine tinctum
 94 obliqua producit acu pingitque trementis
 95 attollens oculos ; vitreo bibit ille priapo
 96 reticulumque comis auratum ingentibus implet,
 97 caerulea indutus scutulata aut galbina rasa
 98 et per Junonem domini jurante ministro ;
 99 ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
 100 Actoris Aurunci spolium, quo se ille videbat
 101 armatum, cum jam tolli vexilla juberet ;
 102 res memoranda novis annalibus atque recenti
 103 historia, speculum civilis sarcina belli.
 104 Nimirum summi ducis est occidere Galbam
 105 et curare cutem, summi constantia civis
 106 Bebriaci campis spolium adfectare Palati
 107 et pressum in faciem digitis extendere panem,
 108 quod nec in Assyrio pharetrata Sameramis orbe,
 109 maesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.

110 Hic nullus verbis pudor aut reverentia mensae,
111 hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi
112 libertas et crine senex fanaticus albo
113 sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
114 gutturis exemplum conducendusque magister.
115 Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat jam
116 more supervacuum cultris abrumpere carnem ?
117 Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem
118 cornicini, sive hic recto cantaverat aere ;
119 signatae tabulae, dictum "feliciter," ingens
120 cena sedet, gremio jacuit nova nupta mariti.
121 O proceres, censore opus est an haruspice nobis ?
122 Scilicet horreres majoraque monstra putares,
123 si mulier vitulum vel si bos ederet agnum ?
124 Segmenta et longos habitus et flammae sumit
125 arcano qui sacra ferens nutantia loro
126 sudavit clipeis ancilibus. O pater urbis,
127 unde nefas tantum Latiis pastoribus ? unde
128 haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes ?
129 Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir,
130 nec galeam quassas nec terram cuspide pulsas
131 nec quereris patri. Vade ergo et cede severi
132 jugeribus campi, quem neglegis. "Officium cras
133 primo sole mihi peragendum in valle Quirini."
134 Quae causa officii ? "Quid quaeris ? Nubit amicus
135 nec multos adhibet." Liceat modo vivere ; fient,
136 fient ista palam, cupient et in acta referri.
137 Interea tormentum ingens nubentibus haeret,
138 quod nequeant parere et partu retinere maritos.
139 Sed melius, quod nil animis in corpora juris
140 natura indulget : steriles moriuntur, et illis
141 turgida non prodest condita pyxide Lyde,
142 nec prodest agili palmas praebere luperco.
143 Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
144 lustravitque fuga mediam gladiator harenam
145 et Capitolinis generosior et Marcellis
146 et Catuli Paulique minoribus et Fabiis et
147 omnibus ad podium spectantibus, his licet ipsum
148 admoveas cujus tunc munere retia misit.
149 Esse aliquos manes et subterranea regna
150 Cocytum et Stygio ranas in gurgite nigras
151 atque una transire vadum tot milia cumba
152 nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
153 Sed tu vera puta : Curius quid sentit et ambo
154 Scipiadae, quid Fabricius manesque Camilli,
155 quid Cremerae legio et Cannis consumpta juvenus,
156 tot bellorum animae, quotiens hinc talis ad illos
157 umbra venit ? Cuferent lustrari, si qua darentur
158 sulphura cum taedis et si foret umida laurus.
159 Illic heu miseri traducimur. Arma quidem ultra
160 litora Juvernae promovimus et modo captas
161 Orcadas ac minima contentos nocte Britannos,
162 sed quae nunc populi fiunt victoris in urbe
163 non faciunt illi quos vicimus. Et tamen unus
164 Armenius Zalaces cunctis narratur ephebis
165 mollior ardenti sese indulsisse tribuno.
166 Aspice quid faciant commercia : venerat obses,
167 hic fiunt homines. Nam si mora longior urbem

168 indulisit pueris, non umquam derit amator.
 169 Mittentur braciae, cultelli, frena, flagellum ;
 170 sic praetextatos referunt Artaxata mores.

S_3 v.1 Quamvis digressu veteris confusus amici
 2 laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
 3 destinet atque unum civem donare Sibyllae.
 4 Janua Baiarum est et gratum litus amoeni
 5 secessus. Ego vel Prochytam praepono Suburae.
 6 Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
 7 deterius credas horrere incendia, lapsus
 8 tectorum adsiduos ac mille pericula saevae
 9 urbis et Augusto recitantes mense poetas ?
 10 Sed dum tota domus raeda componitur una,
 11 substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.
 12 Hic, ubi nocturnae Numa constituebat amicae,
 13 nunc sacri fontis nemus et delubra locantur
 14 Judaeis, quorum cophinus fenumque supellex
 15 (omnis enim populo mercedem pendere iussa est
 16 arbor et ejectis mendicat silva Camenis),
 17 in vallem Egeriae descendimus et speluncas
 18 dissimiles veris. Quanto praesentius esset
 19 numen aquis, viridi si margine cluderet undas
 20 herba nec ingenuum violarent marmora tofum.
 21 Hic tunc Umbricius : "Quando artibus, inquit, honestis
 22 nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
 23 res hodie minor est here quam fuit atque eadem cras
 24 deteret exiguis aliquid, proponimus illuc
 25 ire, fatigatas ubi Daedalus exuit alas.
 26 Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
 27 dum superest Lachesi quod torqueat et pedibus me
 28 porto meis, nullo dextram subeunte bacillo,
 29 cedamus patria. Vivant Artorius istic
 30 et Catulus, maneant qui nigrum in candida vertunt,
 31 quis facile est aedem conducere, flumina, portus,
 32 siccandam eluviam, portandum ad busta cadaver,
 33 et praebere caput domina venale sub hasta.
 34 Quondam hi cornicines et municipalis harenae
 35 perpetui comites notaeque per oppida buccae
 36 munera nunc edunt et, verso pollice vulgus
 37 cum jubet, occidunt populariter ; inde reversi
 38 conducunt foricas ; et cur non ? omnia cum sint
 39 quales ex humili magna ad fastigia rerum
 40 extollit quotiens voluit Fortuna jocari.
 41 Quid Romae faciam ? mentiri nescio ; librum,
 42 si malus est, nequeo laudare et poscere ; motus
 43 astrorum ignoro ; funus promittere patris
 44 nec volo nec possum ; ranarum viscera numquam
 45 inspexi ; ferre ad nuptam quae mittit adulter,
 46 quae mandat, norunt alii ; me nemo ministro
 47 fur erit, atque ideo nulli comes exeo tamquam
 48 mancus et extinctae corpus non utile dextrae.
 49 Quis nunc diligitur nisi conscius et cui fervens
 50 aestuat occultis animus semperque tacendis ?
 51 Nil tibi se debere putat, nil conferet umquam,
 52 participem qui te secreti fecit honesti.

53 Carus erit Verri qui Verrem tempore quo vult
 54 accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
 55 omnis harena Tagi quodque in mare volvitur aurum,
 56 ut somno careas ponendaque praemia sumas
 57 tristis et a magno semper timearis amico.
 58 Quae nunc divitibus gens acceptissima nostris
 59 et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
 60 nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
 61 Graecam Urbem ; quamvis quota portio faecis Achaei ?
 62 Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes
 63 et linguam et mores et cum tibicine chordas
 64 obliquas nec non gentilia tympana secum
 65 vexit et ad circum jussas prostare puellas.
 66 Ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra :
 67 rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
 68 et ceromatico fert niceteria collo.
 69 Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relictas,
 70 hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis,
 71 Esquilias dictumque petunt a vimine collem,
 72 viscera magnarum domuum dominique futuri.
 73 Ingenium velox, audacia perdita, sermo
 74 promptus et Isaeo torrentior. Ede quid illum
 75 esse putes. Quemvis hominem secum attulit ad nos :
 76 grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
 77 augur, schoenobates, medicus, magus, omnia novit
 78 Graeculus esuriens ; in caelum, jusseris, ibit.
 79 In summa non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax
 80 qui sumpsit pinnas, mediis sed natus Athenis.
 81 Horum ego non fugiam conchylia ? Me prior ille
 82 signabit fultusque toro meliore recumbet,
 83 advectus Romam quo pruna et cottona vento ?
 84 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia caelum
 85 hausit Aventini baca nutrita Sabina ?
 86 Quid quod adulandi gens prudentissima laudat
 87 sermonem indocti, faciem deformis amici,
 88 et longum invalidi collum cervicibus aequat
 89 Herculis Antaeum procul a tellure tenentis,
 90 miratur vocem angustam, qua deterius nec
 91 ille sonat quo mordetur gallina marito ?
 92 Haec eadem licet et nobis laudare, sed illis
 93 creditur. An melior, cum Thaida sustinet aut cum
 94 uxorem comoedus agit vel Dorida nullo
 95 cultam palliolo ? Mulier nempe ipsa videtur,
 96 non persona loqui ; vacua et plana omnia dicas
 97 infra ventriculum et tenui distantia rima.
 98 Nec tamen Antiochus nec erit mirabilis illic
 99 aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo :
 100 natio comoeda est. Rides, majore cachinno
 101 concutitur ; flet, si lacrimas conspexit amici,
 102 nec dolet ; igniculum brumae si tempore poscas,
 103 accipit endromidem ; si dixeris "aestuo", sudat.
 104 Non sumus ergo pares : melior, qui semper et omni
 105 nocte dieque potest aliena sumere vultum
 106 a facie, jactare manus, laudare paratus,
 107 si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
 108 si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
 109 Praeterea sanctum nihil est neque ab inguine tutum,
 110 non matrona laris, non filia virgo, nec ipse

111 sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus ;
 112 horum si nihil est, aviam resupinat amici.
 113 Scire volunt secreta domus atque inde timeri.
 114 Et quoniam coepit Graecorum mentio, transi
 115 gymnasia atque audi facinus majoris abollae.
 116 Stoicus occidit Baream delator amicum
 117 discipulumque senex ripa nutritus in illa
 118 ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
 119 Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
 120 Protogenes aliquis vel Diphilus aut Hermarchus,
 121 qui gentis vitio numquam partitur amicum,
 122 solus habet. Nam cum facilem stillavit in aurem
 123 exiguum de naturae patriaeque veneno,
 124 limine summoveor, perierunt tempora longi
 125 servitii ; nusquam minor est jactura clientis.
 126 Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
 127 pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
 128 currere, cum praetor lictorem inpellat et ire
 129 praecipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
 130 ne prior Albinam et Modiam collega salutet ?
 131 Divitis hic servo claudit latus ingenuorum
 132 filius ; alter enim quantum in legione tribuni
 133 accipiunt donat Calviniae vel Catienae,
 134 ut semel aut iterum super illam palpitet ; at tu,
 135 cum tibi vestiti facies scorti placet, haeres
 136 et dubitas alta Chionen deducere sella.
 137 Da testem Romae tam sanctum quam fuit hospes
 138 numinis Idaei, procedat vel Numa vel qui
 139 servavit trepidam flagranti ex aede Minervam.
 140 Protinus ad censum, de moribus ultima fiet
 141 quaestio. "Quot pascit servos ? quot possidet agri
 142 jugera ? Quam multa magnaue paropside cenat ? "
 143 Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
 144 tantum habet et fidei. Jures licet et Samothracum
 145 et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
 146 creditur atque deos, dis ignoscentibus ipsis.
 147 Quid quod materiam praebet causasque jocorum
 148 omnibus hic idem, si foeda et scissa lacerna,
 149 si toga sordidula est et rupta calceus alter
 150 pelle patet, vel si consuto volnere crassum
 151 atque recens linum ostendit non una cicatrix ?
 152 Nil habet infelix paupertas durius in se,
 153 quam quod ridiculos homines facit. "Exeat, inquit,
 154 si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
 155 cujus res legi non sufficit, et sedeant hic
 156 lenonum pueri quocumque ex fornice nati,
 157 hic plaudat nitidus praeconis filius inter
 158 pinnirapi cultos juvenes juvenesque lanistae."
 159 Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
 160 Quis gener hic placuit censu minor atque puellae
 161 sarcinulis inpar ? Quis pauper scribitur heres ?
 162 Quando in consilio est aedilibus ? Agmine facto
 163 debuerant olim tenues migrasse Quirites.
 164 Haut facile emergunt quorum virtutibus obstat
 165 res angusta domi, sed Romae durior illis
 166 conatus. Magno hospitium miserabile, magno
 167 servorum ventres, et frugi cenula magno.
 168 Fictilibus cenare pudet, quod turpe negabis

169 translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam
 170 contentusque illic veneto duroque cucullo.
 171 Pars magna Italiae est, si verum admittimus, in qua
 172 nemo togam sumit nisi mortuus. Ipsa dierum
 173 festorum herboso colitur si quando theatro
 174 majestas tandemque redit ad pulpita notum
 175 exodium, cum personae pallentis hiatum
 176 in gremio matris formidat rusticus infans,
 177 aequales habitus illic similesque videbis
 178 orchestram et populum, clari velamen honoris
 179 sufficiunt tunicae summis aedilibus albae.
 180 Hic ultra vires habitus nitor, hic aliquid plus
 181 quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
 182 Commune id vitium est : hic vivimus ambitiosa
 183 paupertate omnes. Quid te moror ? Omnia Romae
 184 cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes,
 185 ut te respiciat clauso Veiento labello ?
 186 Ille metit barbam, crinem hic deponit amati ;
 187 plena domus libis venalibus : accipe, et istud
 188 fermentum tibi habe. Praestare tributa clientes
 189 cogimur et cultis augere peculia servis.
 190 Quis timet aut timuit gelida Praeneste ruinam
 191 aut positis nemorosa inter juga Volsiniis aut
 192 simplicibus Gabiis aut proni Tiburis arce ?
 193 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 194 magna parte sui ; nam sic labentibus obstat
 195 vilicus et, veteris rimae cum texit hiatum,
 196 securos pendente jubet dormire ruina.
 197 Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
 198 nocte metus. Jam poscit aquam, jam frivola transfert
 199 Ucalegon, tabulata tibi jam tertia fumant :
 200 tu nescis ; nam si gradibus trepidatur ab imis,
 201 ultimus ardebit quem tegula sola tuetur
 202 a pluvia, molles ubi reddunt ova columbae.
 203 Lectus erat Cordo Procula minor, urceoli sex
 204 ornamentum abaci, nec non et parvulus infra
 205 cantharus et recubans sub eodem marmore Chiron,
 206 jamque vetus Graecos servabat cista libellos
 207 et divina opici rodebant carmina mures.
 208 Nil habuit Cordus, quis enim negat ? Et tamen illud
 209 perdidit infelix totum nihil. Ultimus autem
 210 aerumnae cumulus, quod nudum et frusta rogantem
 211 nemo cibo, nemo hospitio tectoque juvabit.
 212 Si magna Asturici cecidit domus, horrida mater,
 213 pullati proceres, differt vadimonia praetor.
 214 Tum gemimus casus urbis, tunc odimus ignem.
 215 Ardet adhuc, et jam accurrit qui marmora donet,
 216 conferat inpensas ; hic nuda et candida signa,
 217 hic aliquid praeclarum Euphranoris et Polycliti,
 218 haec Asianorum vetera ornamenta deorum,
 219 hic libros dabit et forulos mediamque Minervam,
 220 hic modium argenti. Meliora ac plura reponit
 221 Persicus orborem lautissimus et merito jam
 222 suspectus tamquam ipse suas incenderit aedes.
 223 Si potes avelli circensibus, optima Sorae
 224 aut Fabrateriae domus aut Frusinone paratur
 225 quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
 226 Hortulus hic puteusque brevis nec reste movendus

227 in tenuis plantas facili diffunditur haustu.
 228 Vive bidentis amans et culti vilicus horti,
 229 unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
 230 Est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu,
 231 unius sese dominum fecisse lacertae.
 232 Plurimus hic aeger moritur vigilando ; set ipsum
 233 languorem peperit cibus imperfectus et haerens
 234 ardenti stomacho. Nam quae meritoria somnum
 235 admittunt ? Magnis opibus dormitur in Urbe.
 236 Inde caput morbi. Raedarum transitus arto
 237 vicorum in flexu et stantis convicia mandrae
 238 eripient somnum Druso vitulisque marinis.
 239 Si vocat officium, turba cedente vehetur
 240 dives et ingenti curret super ora Liburna
 241 atque obiter leget aut scribet vel dormiet intus ;
 242 namque facit somnum clausa lectica fenestra.
 243 Ante tamen veniet : nobis properantibus obstat
 244 unda prior, magno populus premit agmine lumbos
 245 qui sequitur ; ferit hic cubito, ferit assere duro
 246 alter, at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
 247 Pinguia crura luto, planta mox undique magna
 248 calcor, et in digito clavus mihi militis haeret.
 249 Nonne vides quanto celebretur sportula fumo ?
 250 Centum convivae, sequitur sua quemque culina.
 251 Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
 252 inpositas capiti, quas recto vertice portat
 253 servulus infelix et cursu ventilat ignem.
 254 Scinduntur tunicae sartae modo. Longa coruscat
 255 serraco veniente abies, atque altera pinum
 256 plaustra vehunt, nutant alte populoque minantur.
 257 Nam si procubuit qui saxa Ligustica portat
 258 axis et eversum fudit super agmina montem,
 259 quid superest de corporibus ? Quis membra, quis ossa
 260 invenit ? Obtritum volgi perit omne cadaver
 261 more animae. Domus interea secura patellas
 262 jam lavat et bucca foculum excitat et sonat unctis
 263 striglibus et pleno componit lintea guto.
 264 Haec inter pueros varie properantur ; at ille
 265 jam sedet in ripa taetrumque novicius horret
 266 porthmea nec sperat caenosi gurgitis alnum
 267 infelix nec habet quem porrigat ore trientem.
 268 Respice nunc alia ac diversa pericula noctis :
 269 quod spatium tectis sublimibus unde cerebrum
 270 testa ferit, quotiens rimosa et curta fenestris
 271 vasa cadant, quanto percussum pondere signent
 272 et laedant silicem. Possis ignavus haberi
 273 et subiti casus improvidus, ad cenam si
 274 intestatus eas : adeo tot fata, quot illa
 275 nocte patent vigiles te praetereunte fenestrae.
 276 Ergo optes votumque feras miserabile tecum,
 277 ut sint contentae patulas defundere pelves.
 278 Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
 279 dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
 280 Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus ;
 281 ergo non aliter poterit dormire : quibusdam
 282 somnum rixa facit. Sed quamvis improbus annis
 283 atque mero fervens, cavet hunc quem coccina laena
 284 vitari jubet et comitum longissimus ordo,

285 multum praeterea flammaram et aenea lampas.
 286 Me, quem luna solet deducere vel breve lumen
 287 candelae, cujus dispenso et tempero filum,
 288 contemnit. Miserae cognosce prohoemia rixae,
 289 si rixa est ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 290 Stat contra starique jubet : parere necesse est ;
 291 nam quid agas, cum te furiosus cogat et idem
 292 fortior ! "Unde venis ?" exclamat "cujus aceto,
 293 cujus conche tumes ? Quis tecum sectile porrum
 294 sutor et elixi vervecis labra comedit ?
 295 Nil mihi respondes ? Aut dic aut accipe calcem.
 296 Ede ubi consistas, in qua te quaero proseucha ? "
 297 Dicere si temptes aliquid tacitusve recedas,
 298 tantumdem est : feriunt pariter, vadimonia deinde
 299 irati faciunt. Libertas pauperis haec est :
 300 pulsatus rogat et pugnis concisus adorat
 301 ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
 302 Nec tamen haec tantum metuas. Nam qui spoliet te
 303 non derit clausis domibus, postquam omnis ubique
 304 fixa catenatae siluit compago tabernae.
 305 Interdum et ferro subitus grassator agit rem ;
 306 armato quotiens tutae custode tenentur
 307 et Pomptina palus et Gallinaria pinus,
 308 sic inde huc omnes tamquam ad vivaria currunt.
 309 Qua fornace graves, qua non incude catenae ?
 310 Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas ne
 311 vomer deficiat, ne marrae et sarcula desint.
 312 Felices proavorum atavos, felicia dicas
 313 saecula quae quondam sub regibus atque tribunis
 314 viderunt uno contentam carcere Romam.
 315 His alias poteram et pluris subnectere causas ;
 316 sed jumenta vocant et sol inclinat. Eundum est.
 317 Nam mihi commota jamdudum mulio virga
 318 adnuit. Ergo vale nostri memor, et quotiens te
 319 Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
 320 me quoque ad Helvinam Cererem vestramque Dianam
 321 converte a Cumis. Saturarum ego, ni pudet illas,
 322 auditor gelidos veniam caligatus in agros."

S_4 v.1 Ecce iterum Crispinus, et est mihi saepe vocandus
 2 ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
 3 a vitiis, aegrae solaque libidine fortes
 4 deliciae ; viduas tantum aspernatus adulter.
 5 Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
 6 porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
 7 jugera quot vicina foro, quas emerit aedes ?
 8 Nemo malus felix, minime corruptor et idem
 9 incestus, cum quo nuper vittata jacebat
 10 sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
 11 Sed nunc de factis levioribus. Et tamen alter
 12 si fecisset idem, caderet sub iudice morum ;
 13 nam quod turpe bonis Titio Seioque, decebat
 14 Crispinum : quid agas, cum dira et foedior omni
 15 crimine persona est ? Mullum sex milibus emit,
 16 aequantem sane paribus sestertia libris,
 17 ut perhibent qui de magnis majora loquuntur.

18 Consilium laudo artificis, si munere tanto
19 praecipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi ;
20 est ratio ulterior, magnae si misit amicae,
21 quae vehitur cluso latis specularibus antro.
22 Nil tale expectes : emit sibi. Multa videmus
23 quae miser et frugi non fecit Apicius ; hoc tu,
24 succinctus patria quondam, Crispine, papyro ?
25 Hoc pretio squamae ? Potuit fortasse minoris
26 piscator quam piscis emi ; provincia tanti
27 vendit agros, sed majores Apulia vendit.
28 Qualis tunc epulas ipsum gluttisse putamus
29 induperatorem, cum tot sestertia, partem
30 exiguam et modicae sumptam de margine cenae,
31 purpureus magni ructarit scurra Palati,
32 jam princeps equitum, magna qui voce solebat
33 vendere municipes fracta de merce siluros ?
34 Incipe, Calliope. Licet et considerare : non est
35 cantandum, res vera agitur. Narrate, puellae
36 Pierides. Prosit mihi vos dixisse puellas.
37 Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
38 ultimus et calvo serviret Roma Neroni,
39 incidit Hadriaci spatium admirabile rhombi
40 ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
41 implevitque sinus ; neque enim minor haeserat illis
42 quos operit glacies Maeotica ruptaque tandem
43 solibus effundit torrentis ad ostia Ponti
44 desidia tardos et longo frigore pingues.
45 Destinatus hoc monstrum cumbae linique magister
46 pontifici summo. Quis enim proponere talem
47 aut emere auderet, cum plena et litora multo
48 delatore forent ? Dispersi protinus algae
49 inquisitores agerent cum remige nudo,
50 non dubitaturi fugitivum dicere pisces
51 depastumque diu vivaria Caesaris, inde
52 elapsam veterem ad dominum debere reverti.
53 Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
54 quidquid conspicuum pulchrumque est aequore toto
55 res fisci est, ubicumque natat. Donabitur ergo,
56 ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
57 autumno, jam quartanam sperantibus aegris
58 stridebat deformis hiems praedamque recentem
59 servabat. Tamen hic properat, velut urgeat auster.
60 Utque lacus suberant, ubi quamquam diruta servat
61 ignem Trojanum et Vestam colit Alba minorem,
62 obstitit intranti miratrix turba parumper.
63 Ut cessit, facili patuerunt cardine valvae ;
64 exclusi spectant admissa obsonia patres.
65 Itur ad Atriden. Tum Picens "Accipe", dixit,
66 "privatis majora focus. Genialis agatur
67 iste dies, propera stomachum laxare sagina
68 et tua servatum consume in saecula rhombum.
69 Ipse capi voluit." Quid apertius ? Et tamen illi
70 surgebant cristae ; nihil est quod credere de se
71 non possit, cum laudatur, dis aequa potestas.
72 Sed derat pisci patinae mensura. Vocantur
73 ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
74 in quorum facie miserae magnaeque sedebat
75 pallor amicitiae. Primus clamante Liburno

76 "Currite, jam sedit" rapta properabat abolla
77 Pegasus, attonitae positus modo vilicus urbi.
78 Anne aliud tum praefecti ? Quorum optimus atque
79 interpres legum sanctissimus, omnia quamquam
80 temporibus diris tractanda putabat inermi
81 justitia. Venit et Crispi jucunda senectus,
82 cujus erant mores qualis facundia, mite
83 ingenium. Maria ac terras populosque regenti
84 quis comes utilior, si clade et peste sub illa
85 saevitiam damnare et honestum adferre liceret
86 consilium ? Sed quid violentius aure tyranni,
87 cum quo de pluviis aut aestibus aut nimbo
88 vere locuturi fatum pendebat amici ?
89 Ille igitur numquam derexit bracchia contra
90 torrentem, nec civis erat qui libera posset
91 verba animi proferre et vitam inpendere vero.
92 Sic multas hiemes atque octogensima vidit
93 solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
94 Proximus ejusdem properabat Acilius aevi
95 cum juvene indigno quem mors tam saeva maneret
96 et domini gladiis tam festinata ; sed olim
97 prodigio par est in nobilitate senectus,
98 unde fit ut malim fraterculus esse gigantis.
99 Profuit ergo nihil misero, quod comminus ursos
100 figebat Numidas Albana nudus harena
101 venator. Quis enim jam non intellegat artes
102 patricias ? Quis priscum illud miratur acumen,
103 Brute, tuum ? Facile est barbato inponere regi.
104 Nec melior vultu quamvis ignobilis ibat
105 Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae,
106 et tamen improbior saturam scribente cinaedo.
107 Montani quoque venter adest abdomine tardus,
108 et matutino sudans Crispinus amomo
109 quantum vix redolent duo funera, saevior illo
110 Pompeius tenui jugulos aperire susurro,
111 et qui vulturibus servabat viscera Dacis
112 Fuscus marmorea meditatus proelia villa,
113 et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
114 qui numquam visae flagrabat amore puellae,
115 grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum,
116 caecus adulator dirisque, a ponte satelles,
117 dignus Aricinos qui mendicaret ad axes
118 blandaque devexae jactaret basia raedae.
119 Nemo magis rhombum stupuit ; nam plurima dixit
120 in laevum conversus, at illi dextra jacebat
121 belua. Sic pugnas Cilicis laudabat et ictus
122 et pegma et pueros inde ad velaria raptos.
123 Non cedit Veiento, sed ut fanaticus oestro
124 percussus, Bellona, tuo divinat et : "Ingens
125 omen habes", inquit, "magni clarique triumphi.
126 Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
127 excidet Arviragus. Peregrina est belua : cernis
128 erectas in terga sudes ? " Hoc defuit unum
129 Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
130 "Quidnam igitur censes ? Conciditur ? " "Absit ab illo
131 dedecus hoc", Montanus ait, "testa alta paretur,
132 quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
133 Debetur magnus patinae subitusque Prometheus.

134 Argillam atque rotam citius properate, sed ex hoc
 135 tempore jam, Caesar, figuli tua castra sequantur."
 136 Vicit digna viro sententia. Noverat ille
 137 luxuriam inperii veterem noctesque Neronis
 138 jam medias aliamque famem, cum pulmo Falerno
 139 arderet. Nulli major fuit usus edendi
 140 tempestate mea : Circeis nata forent an
 141 Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
 142 ostrea callebat primo deprendere morsu,
 143 et semel aspecti litus dicebat echini.
 144 Surgitur et misso proceres exire jubentur
 145 consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
 146 traxerat attonitos et festinare coactos
 147 tamquam de Chattis aliquid torvisque Sygambris
 148 dicturus, tamquam ex diversis partibus orbis
 149 anxia praecipiti venisset epistula pinna.
 150 Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
 151 tempora saevitiae, claras quibus abstulit Urbi
 152 inlustresque animas inpune et vindice nullo.
 153 Sed periit postquam cerdonibus esse timendus
 154 coeperat ; hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

S_5 v.1 Si te propositi nondum pudet atque eadem est mens,
 2 ut bona summa putes aliena vivere quadra,
 3 si potes illa pati quae nec Sarmentus iniquas
 4 Caesaris ad mensas nec vilis Gabba tulisset,
 5 quamvis jurato metuam tibi credere testi.
 6 Ventre nihil novi frugalius ; hoc tamen ipsum
 7 defecisse puta, quod inani sufficit alvo :
 8 nulla crepido vacat ? nusquam pons et tegetis pars
 9 dimidia brevior ? tantine injuria cenae,
 10 tam jejuna fames, cum possit honestius illic
 11 et tremere et sordes farris mordere canini ?
 12 Primo fige loco, quod tu discumbere jussus
 13 mercedem solidam veterum capis officiorum.
 14 Fructus amicitiae magnae cibus, inputat hunc rex,
 15 et quamvis rarum tamen inputat. Ergo duos post
 16 si libuit menses neglectum adhibere clientem,
 17 tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
 18 "Una simus" ait. Votorum summa ; quid ultra
 19 quaeris ? Habet Trebius propter quod rumpere somnum
 20 debeat et ligulas dimittere, sollicitus ne
 21 tota salutatrix jam turba peregerit orbem,
 22 sideribus dubiis aut illo tempore quo se
 23 frigida circumagunt pigri serraca Bootae.
 24 Qualis cena tamen ! Vinum quod sucida nolit
 25 lana pati : de conviva Corybanta videbis.
 26 Jurgia proludunt, sed mox et pocula torques
 27 saucius et rubra deterges vulnera mappa,
 28 inter vos quotiens libertorumque cohortem
 29 pugna Saguntina fervet commissa lagona.
 30 Ipse capillato diffusum consule potat
 31 calcatamque tenet bellis socialibus uvam ;
 32 cardiaco numquam cyathum missurus amico.
 33 Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
 34 Setinis, cujus patriam titulumque senectus

35 delevit multa veteris fuligine testae,
 36 quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant
 37 Brutorum et Cassi natalibus. Ipse capaces
 38 Heliadum crustas et inaequales berullo
 39 Virro tenet phialas : tibi non committitur aurum,
 40 vel, si quando datur, custos adfixus ibidem,
 41 qui numeret gemmas, unguis observet acutos.
 42 Da veniam : praeclara illi laudatur iaspis ;
 43 nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
 44 a digitis, quas in vaginae fronte solebat
 45 ponere zelotypo juvenis praelatus Iarbae.
 46 Tu Beneventani sutoris nomen habentem
 47 siccabis calicem nasorum quattuor ac jam
 48 quassatum et rupto poscentem sulphura vitro.
 49 Si stomachus domini fervet vinoque ciboque,
 50 frigidior Geticis petitur decocta pruinis ;
 51 non eadem vobis poni modo vina querebar :
 52 vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
 53 Gaetulus dabit aut nigri manus ossea Mauri
 54 et cui per mediam nolis occurrere noctem,
 55 clivosae veheris dum per monumenta Latinae ;
 56 flos Asiae ante ipsum, pretio majore paratus
 57 quam fuit et Tulli census pugnacis et Anci
 58 et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
 59 frivola. Quod cum ita sit, tu Gaetulum Ganymedem
 60 respice, cum sities. Nescit tot milibus emptus
 61 pauperibus miscere puer, sed forma, sed aetas
 62 digna supercilio. Quando ad te pervenit ille ?
 63 Quando rogatus adest calidae gelidaeque minister ?
 64 Quippe indignatur veteri parere clienti
 65 quodque aliquid poscas et quod se stante recumbas.
 66 Maxima quaeque domus servis est plena superbis.
 67 Ecce alius quanto porrexit murmure panem
 68 vix fractum, solidae jam mucida frusta farinae,
 69 quae genuinum agitent, non admittentia morsum.
 70 Sed tener et niveus mollique siligine fictus
 71 servatur domino. Dextram cohibere memento,
 72 salva sit artoptae reverentia. Finge tamen te
 73 inprobulum, superest illic qui ponere cogat :
 74 "Vis tu consuetis, audax conviva, canistris
 75 impleri panisque tui novisse colorem ? "
 76 - "Scilicet hoc fuerat, propter quod saepe relicta
 77 conjuge per montem adversum gelidasque cucurri
 78 Esquilias, fremeret saeva cum grandine vernus
 79 Juppiter et multo stillaret paenula nimbo."
 80 Aspice quam longo distinguat pectore lancem
 81 quae fertur domino squilla, et quibus undique saepta
 82 asparagis qua despiciat convivia cauda,
 83 dum venit excelsi manibus sublata ministri.
 84 Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
 85 ponitur exigua feralis cena patella.
 86 Ipse Venafrano piscem perfundit : at hic qui
 87 pallidus adfertur misero tibi caulis olebit
 88 lanternam ; illud enim vestris datur alveolis quod
 89 canna Micipsarum prora subvexit acuta,
 90 propter quod Romae cum Boccare nemo lavatur,
 91 quod tutos etiam facit a serpentibus atris.
 92 Mullus erit domini, quem misit Corsica vel quem

93 Tauromenitanae rupes, quando omne peractum est
 94 et jam defecit nostrum mare, dum gula saevit,
 95 retibus adsiduis penitus scrutante macello
 96 proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.
 97 Instruit ergo focum provincia, sumitur illinc
 98 quod captator emat Laenas, Aurelia vendat.
 99 Virroni muraena datur, quae maxima venit
 100 gurgite de Siculo ; nam dum se continet Auster,
 101 dum sedet et siccat madidas in carcere pinnas,
 102 contemnunt mediam temeraria lina Charybdim :
 103 vos anguilla manet longae cognata colubrae,
 104 aut glacie aspersus maculis Tiberinus, et ipse
 105 vernula riparum, pinguis torrente cloaca
 106 et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.
 107 Ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem.
 108 "Nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
 109 a Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
 110 largiri ; namque et titulis et fascibus olim
 111 major habebatur donandi gloria. Solum
 112 poscimus ut cenes civiliter. Hoc face et esto,
 113 esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis."
 114 Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
 115 altilis, et flavii dignus ferro Meleagri
 116 spumat aper. Post hunc tradentur tubera, si ver
 117 tunc erit et facient optata tonitrua cenas
 118 majores. "Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
 119 o Libyae, disjunge boves, dum tubera mittas."
 120 Structorem interea, ne qua indignatio desit,
 121 saltantem spectes et chironomunta volanti
 122 cultello, donec peragat dictata magistri
 123 omnia ; nec minimo sane discrimine refert
 124 quo gestu lepores et quo gallina secetur.
 125 Duceris planta velut ictus ab Hercule Cacus
 126 et ponere foris, si quid temptaveris umquam
 127 hiscere, tamquam habeas tria nomina. Quando propinat
 128 Virro tibi sumitve tuis contacta labellis
 129 pocula ? Quis vestrum temerarius usque adeo, quis
 130 perditus, ut dicat regi "Bibe" ? Plurima sunt quae
 131 non audent homines pertusa dicere laena.
 132 Quadringenta tibi si quis deus aut similis dis
 133 et melior fatis donaret homuncio, quantus
 134 ex nihilo, quantus fieres Virronis amicus !
 135 "Da Trebio, pone ad Trebium. Vis, frater, ab ipsis
 136 ilibus ? " O nummi, vobis hunc praestat honorem,
 137 vos estis fratres. Dominus tamen et domini rex
 138 si vis tunc fieri, nullus tibi parvulus aula
 139 luserit Aeneas nec filia dulcior illo ;
 140 jucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
 141 Sed tua nunc Mycale pariat licet et pueros tres
 142 in gremium patris fundat semel, ipse loquaci
 143 gaudebit nido, viridem thoraca jubebit
 144 adferri minimasque nuces assemque rogatum,
 145 ad mensam quotiens parasitus venerit infans.
 146 Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 147 boletus domino, sed quales Claudius edit
 148 ante illum uxoris, post quem nihil amplius edit.
 149 Virro sibi et reliquis Virronibus illa jubebit
 150 poma dari, quorum solo pascaris odore,

151 qualia perpetuus Phaeacum autumnus habebat,
 152 credere quae possis subrepta sororibus Afris :
 153 tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit
 154 qui tegitur parma et galea metuensque flagelli
 155 discit ab hirsuta jaculum torquere capella.
 156 Forsitan inpensae Virronem parcere credas.
 157 Hoc agit, ut doleas ; nam quae comoedia, mimus
 158 quis melior plorante gula ? Ergo omnia fiunt,
 159 si nescis, ut per lacrimas effundere bilem
 160 cogaris pressoque diu stridere molari.
 161 Tu tibi liber homo et regis conviva videris :
 162 captum te nidore suae putat ille culinae ;
 163 nec male coniectat : quis enim tam nudus, ut illum
 164 bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
 165 vel nodus tantum et signum de paupere loro ?
 166 Spes bene cenandi vos decipit. "Ecce dabit jam
 167 semesum leporem atque aliquid de clunibus apri,
 168 ad nos jam veniet minor altilis." Inde parato
 169 intactoque omnes et stricto pane tacetis.
 170 Ille sapit, qui te sic utitur. Omnia ferre
 171 si potes, et debes. Pulsandum vertice raso
 172 praebebis quandoque caput nec dura timebis
 173 flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

S_6 v.1 Credo Pudicitiam Saturno rege moratam
 2 in terris visamque diu, cum frigida parvas
 3 praerberet spelunca domos ignemque Laremque
 4 et pecus et dominos communi clauderet umbra,
 5 silvestrem montana torum cum sterneret uxor
 6 frondibus et culmo vicinarumque ferarum
 7 pellibus, haut similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
 8 turbavit nitidos extinctus passer ocellos,
 9 sed potanda ferens infantibus ubera magnis
 10 et saepe horridior glandem ructante marito.
 11 Quippe aliter tunc orbe novo caeloque recenti
 12 vivebant homines, qui rupto robore nati
 13 compositive luto nullos habuere parentes.
 14 Multa Pudicitiae veteris vestigia forsan
 15 aut aliqua exstiterint et sub Jove, sed Jove nondum
 16 barbato, nondum Graecis jurare paratis
 17 per caput alterius, cum furem nemo timeret
 18 caulibus ac pomis et aperto viveret horto.
 19 Paulatim deinde ad superos Astraea recessit
 20 hac comite, atque duae pariter fugere sorores.
 21 Anticum et vetus est alienum, Postume, lectum
 22 concutere atque sacri genium contemnere fulcri.
 23 Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas :
 24 viderunt primos argentea saecula moechos.
 25 Conventum tamen et pactum et sponsalia nostra
 26 tempestate paras jamque a tonsore magistro
 27 pectoris, et digito pignus fortasse dedisti.
 28 Certe sanus eras. Uxorem, Postume, ducis ?
 29 Dic, qua Tisiphone, quibus exagitere colubris.
 30 Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam,
 31 cum pateant altae caligantesque fenestrae,
 32 cum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons ?

33 Aut si de multis nullus placet exitus, illud
 34 nonne putas melius, quod tecum pusio dormit ?
 35 Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
 36 nulla jacens illic munuscula, nec queritur quod
 37 et lateri parcas nec quantum jussit anheles.
 38 - Sed placet Ursidio lex Julia : tollere dulcem
 39 cogitat heredem, cariturus turture magno
 40 mullorumque jubis et captatore macello.
 41 - Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
 42 Ursidio ? Si moechorum notissimus olim
 43 stulta maritali jam porrigit ora capistro,
 44 quem totiens texit perituri cista Latini ?
 45 Quid quod et antiquis uxor de moribus illi
 46 quaeritur ? O medici, mediam pertundite venam.
 47 Delicias hominis ! Tarpeium limen adora
 48 pronus et auratam Junoni caede juvencam,
 49 si tibi contigerit capitis matrona pudici.
 50 Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
 51 quarum non timeat pater oscula : necte coronam
 52 postibus et densos per limina tende corymbos.
 53 - Unus Hiberinae vir sufficit ? - Ocius illud
 54 extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.
 55 Magna tamen fama est cujusdam rure paterno
 56 viventis. - Vivat Gabiis ut vixit in agro,
 57 vivat Fidenis, et agello cedo paterno.
 58 Quis tamen adfirmat nil actum in montibus aut in
 59 speluncis ? Adeo senuerunt Juppiter et Mars ?
 60 Porticibusne tibi monstratur femina voto
 61 digna tuo ? Cuneis an habent spectacula totis
 62 quod securus ames quodque inde excerpere possis ?
 63 Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo
 64 Tuccia vesicae non imperat, Apula gannit
 65 sicut in amplexu subito et miserabile longum ;
 66 attendit Thymele : Thymele tunc rustica discit.
 67 Ast aliae, quotiens aulaea recondita cessant
 68 et vacuo clusoque sonant fora sola theatro,
 69 atque a plebeis longe Megalesia, tristes
 70 personam thyrsumque tenent et subligar Acci.
 71 Urbicus exodio risum movet Atellanae
 72 gestibus Autonoes ; hunc diligit Aelia pauper.
 73 Solvitur his magno comoedi fibula, sunt quae
 74 Chrysogonum cantare vetent, Hispulla tragoedo
 75 gaudet : an expectas ut Quintilianus ametur ?
 76 Accipis uxorem de qua citharoedus Echion
 77 aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraules.
 78 Longa per angustos figamus pulpita vicos,
 79 ornentur postes et grandi janua lauro,
 80 ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
 81 nobilis Euryalum murmillonem exprimat infans.
 82 Nupta senatori comitata est Eppia ludum
 83 ad Pharon et Nilum famosaque moenia Lagi
 84 prodigia et mores urbis damnante Canopo.
 85 Inmemor illa domus et conjugis atque sororis
 86 nil patriae indulsit, plorantesque improba natos,
 87 utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
 88 Sed quamquam in magnis opibus plumaque paterna
 89 et segmentatis dormisset parvula cunis,
 90 contempsit pelagus ; famam contempserat olim,

91 cujus apud molles minima est jactura cathedras.
 92 Tyrrhenos igitur fluctus lateque sonantem
 93 pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
 94 mutandum totiens esset mare. Justa pericli
 95 si ratio est et honesta, timent pavidoque gelantur
 96 pectore nec tremulis possunt insistere plantis :
 97 fortem animum praestant rebus quas turpiter audent.
 98 Si jubeat conjunx, durum est conscendere navem,
 99 tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer :
 100 quae moechum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
 101 convomit, haec inter nautas et prandet et errat
 102 per puppem et duros gaudet tractare rudentis.
 103 Qua tamen exarsit forma, qua capta juventa
 104 Eppia ? Quid vidit propter quod ludia dici
 105 sustinuit ? Nam Sergiolus jam radere guttur
 106 coeperat et secto requiem sperare lacerto ;
 107 praeterea multa in facie deformia, sicut
 108 attritus galea mediisque in naribus ingens
 109 gibbus et acre malum semper stillantis ocelli.
 110 Sed gladiator erat ! facit hoc illos Hyacinthos,
 111 hoc pueris patriaeque, hoc praetulit illa sorori
 112 atque viro. Ferrum est quod amat. Hic Sergius idem
 113 accepta rude coepisset Veiento videri.
 114 Quid privata domus, quid fecerit Eppia, curas ?
 115 Respice rivales divorum, Claudius audi
 116 quae tulerit. Dormire virum cum senserat uxor,
 117 usa Palatino tegetem praeferre cubili
 118 sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos
 119 linquebat comite ancilla non amplius una.
 120 Sed nigrum flavo crinem abscondente galero
 121 intravit calidum veteri centone lupanar
 122 et cellam vacuum atque suam ; tunc nuda papillis
 123 prostitit auratis titulum mentita Lyciscae
 124 ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
 125 Excepit blanda intrantis atque aera poposcit ;
 126 ac resupina jacens cunctorum absorbuit ictus.
 127 Mox lenone suas jam dimittente puellas
 128 tristis abit, et quod potuit tamen ultima cellam
 129 clausit, adhuc ardens rigidae tentigine volvae,
 130 et lassata viris necdum satiata recessit,
 131 obscurisque genis turpis fumoque lucernae
 132 foeda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
 133 Hippomanes carmenque loquar coctumque venenum
 134 privignoque datum ? Faciunt graviora coactae
 135 imperio sexus minimumque libidine peccant.
 136 - Optima sed quare Caesennia teste marito ?
 137 - Bis quingena dedit. Tanti vocat ille pudicam.
 138 Nec pharetris Veneris macer est aut lampade fervet :
 139 inde faces ardent, veniunt a dote sagittae.
 140 Libertas emitur ; coram licet innuat atque
 141 rescribat : vidua est, locuples quae nupsit avaro.
 142 - Cur desiderio Bibulae Sertorius ardet ?
 143 - Si verum excutias, facies non uxor amatur.
 144 Tres rugae subeant et se cutis arida laxet,
 145 fiant obscuri dentes oculique minores :
 146 "Collige sarcinulas", dicet libertus, "et exi.
 147 Jam gravis es nobis et saepe emungeris. Exi
 148 ocius et propera. Sicco venit altera naso."

149 Interea calet et regnat poscitque maritum
150 pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas,
151 quantum in hoc ? Pueros omnes, ergastula tota ;
152 quodque domi non est, sed habet vicinus, ematur.
153 Mense quidem brumae, cum jam mercator Iason
154 clausus et armatis obstat casa candida nautis,
155 grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
156 murrina, deinde adamas notissimus et Beronices
157 in digito factus pretiosior : hunc dedit olim
158 barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,
159 observant ubi festa mero pede sabbata reges
160 et vetus indulget senibus clementia porcis.
161 - Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur ?
162 - Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
163 porticibus disponat avos, intactior omni
164 crinibus effusis bellum dirimente Sabina,
165 rara avis in terris nigroque simillima cycno :
166 quis feret uxorem cui constant omnia ? Malo,
167 malo Venusinam quam te, Cornelia, mater
168 Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
169 grande supercilium et numeras in dote triumphos.
170 Tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem
171 in castris et cum tota Carthagine migra.
172 "Parce, precor, Paeon, et tu, dea, pone sagittas ;
173 nil pueri faciunt, ipsam configite matrem"
174 Amphion clamat. Sed Paeon contrahit arcum.
175 Extulit ergo greges natorum ipsumque parentem,
176 dum sibi nobilior Latonae gente videtur
177 atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
178 Quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
179 inputet ? Hujus enim rari summique voluptas
180 nulla boni, quotiens animo corrupta superbo
181 plus aloes quam mellis habet. Quis deditus autem
182 usque adeo est, ut non illam quam laudibus effert
183 horreat inque diem septenis oderit horis ?
184 Quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis.
185 Nam quid rancidius quam quod se non putat ulla
186 formosam nisi quae de Tusca Graecula facta est,
187 de Sulmonensi mera Cecropis ? Omnia Graece,
188 cum sit turpe magis nostris nescire Latine ;
189 hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
190 hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra ?
191 Concumbunt Graece. Dones tamen ista puellis :
192 tune etiam, quam sextus et octogensimus annus
193 pulsat, adhuc Graece ? Non est hic sermo pudicus
194 in vetula : quotiens lascivum intervenit illud
195 Zoe Kai Psyche ! modo sub lodice relictis
196 uteris in turba. Quod enim non excitet inguen
197 vox blanda et nequam ? Digitos habet. Ut tamen omnes
198 subsidant pinnae, dicas haec mollius Haemo
199 quamquam et Carpophoro, facies tua computat annos.
200 Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis
201 non es amaturus, ducendi nulla videtur
202 causa, nec est quare cenam et mustacea perdas
203 labente officio crudis donanda, nec illud
204 quod prima pro nocte datur, cum lance beata
205 Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
206 Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni

207 est animus, summitte caput cervice parata
 208 ferre jugum. Nullam invenies quae parcat amanti :
 209 ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis
 210 et spoliis ; igitur longe minus utilis illi
 211 uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
 212 Nil umquam invita donabis conjuge, vendes
 213 hac obstante nihil, nihil, haec si nolet, emetur.
 214 Haec dabit affectus : ille excludatur amicus
 215 jam senior, cujus barbam tua janua vidit.
 216 Testandi cum sit lenonibus atque lanistis
 217 libertas et juris idem contingat harenae,
 218 non unus tibi rivalis dictabitur heres.
 219 - "Pone crucem servo." - "Meruit quo crimine servus
 220 supplicium ? Quis testis adest ? Quis detulit ? Audi ;
 221 nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est."
 222 - "O demens, ita servus homo est ? Nil fecerit, esto :
 223 hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas."
 224 Imperat ergo viro. Sed mox haec regna relinquit
 225 permutatque domos et flammea conterit, inde
 226 avolat et spreti repetit vestigia lecti ;
 227 ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
 228 vela domus et adhuc virides in limine ramos.
 229 Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
 230 quinque per autumnos, titulo res digna sepulcri.
 231 Desperanda tibi salva concordia socru.
 232 Illa docet spoliis nudi gaudere mariti,
 233 illa docet missis a corruptore tabellis
 234 nil rude nec simplex rescribere, decipit illa
 235 custodes aut aere domat. Tunc corpore sano
 236 advocat Archigenen onerosaque pallia jactat.
 237 Abditus interea latet et secretus adulter,
 238 inpatiensque morae silet et praeputia ducit.
 239 Scilicet expectas ut tradat mater honestos
 240 atque alios mores quam quos habet ? Utile porro
 241 filiolum turpi vetulae producere turpem.
 242 Nulla fere causa est in qua non femina litem
 243 moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
 244 Conponunt ipsae per se formantque libellos,
 245 principium atque locos Celso dictare paratae.
 246 Endromidas Tyrias et femineum ceroma
 247 quis nescit, vel quis non vidit vulnera pali,
 248 quem cavat adsiduis rudibus scutoque lacessit
 249 atque omnes implet numeros dignissima prorsus
 250 Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
 251 pectore plus agitat veraeque paratur harenae.
 252 Quem praestare potest mulier galeata pudorem,
 253 quae fugit a sexu ? Vires amat. Haec tamen ipsa
 254 vir nollet fieri, nam quantula nostra voluptas.
 255 Quale decus, rerum si conjugis auctio fiat,
 256 balteus et manicae et cristae crurisque sinistri
 257 dimidium tegimen ; vel si diversa movebit
 258 proelia, tu felix ocreas vendente puella.
 259 Hae sunt quae tenui sudant in cyclade, quarum
 260 delicias et panniculus bombycinus urit ?
 261 Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus
 262 et quanto galeae curvetur pondere, quanta
 263 poplitibus sedeat quam denso fascia libro,
 264 et ride positus scaphium cum sumitur armis.

265 Dicite vos, neptes Lepidi caecive Metelli
 266 Gurgitis aut Fabii, quae ludia sumpserit umquam
 267 hos habitus ? Quando ad palum gemat uxor Asyli ?
 268 Semper habet lites alternaque jurgia lectus
 269 in quo nupta jacet ; minimum dormitur in illo.
 270 Tum gravis illa viro, tunc orba tigride peior,
 271 cum simulat gemitus occulti conscia facti ;
 272 aut odit pueros aut ficta paelice plorat
 273 uberibus semper lacrimis semperque paratis
 274 in statione sua atque expectantibus illam,
 275 quo jubeat manare modo ; tu credis amorem,
 276 tu tibi tunc, uruca, places fletumque labellis
 277 exorbes, quae scripta et quot lecture tabellas,
 278 si tibi zelotypae retegantur scrinia moechae.
 279 Sed jacet in servi complexibus aut equitis - " Dic,
 280 dic aliquem sodes hic, Quintiliane, colorem."
 281 - "Haeremus. Dic ipsa." - "Olim convenerat, inquit,
 282 ut faceres tu quod velles, nec non ego possem
 283 indulgere mihi. Clames licet et mare caelo
 284 confundas, homo sum." Nihil est audacius illis
 285 deprensus : iram atque animos a crimine sumunt.
 286 Unde haec monstra tamen vel quo de fonte requiris ?
 287 Praestabat castas humilis fortuna Latinas
 288 quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
 289 tecta, labor somnique breves et vellere Tusco
 290 vexatae duraeque manus ac proximus urbi
 291 Hannibal et stantes Collina turre mariti.
 292 Nunc patimur longae pacis mala ; saevior armis
 293 luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.
 294 Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
 295 paupertas Romana perit. Hinc fluxit ad istos
 296 et Sybaris colles, hinc et Rhodos et Miletos
 297 atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
 298 Prima peregrinos obscena pecunia mores
 299 intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
 300 divitiae molles. Quid enim venus ebria curat ?
 301 Inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit
 302 grandia quae mediis jam noctibus ostrea mordet,
 303 cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
 304 cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum
 305 ambulat et geminis exurgit mensa lucernis.
 306 I nunc et dubita qua sorbeat aera sanna
 307 Tullia, quid dicat notae collactea Maurae
 308 Maura, Pudicitiae veterem cum prae terit aram.
 309 Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic
 310 effigiemque deae longis siphonibus implent
 311 inque vices equitant ac Luna teste moventur ;
 312 inde domos abeunt : tu calcas luce reversa
 313 conjugis urinam magnos visurus amicos.
 314 Nota bonae secreta deae, cum tibia lumbos
 315 incitat et cornu pariter vinoque feruntur
 316 attonitae crinemque rotant ululantque Priapi
 317 maenades. O quantus tunc illis mentibus ardor
 318 concubitus, quae vox saltante libidine, quantus
 319 ille meri veteris per crura madentia torrens !
 320 Lenonum ancillas posita Saufeia corona
 321 provocat et tollit pendentis praemia coxae ;
 322 ipsa Medullinae fluctum crisantis adorat.

323 Palma inter dominas, virtus natalibus aequa.
324 Nil ibi per ludum simulabitur, omnia fient
325 ad verum, quibus incendi jam frigidus aevo
326 Laomedontiades et Nestoris hirnea possit.
327 Tunc prurigo morae inpatiens, tum femina simplex,
328 ac pariter toto repetitus clamor ab antro
329 "Jam fas est, admitte viros ! " Si dormit adulter,
330 illa jubet sumpto juvenem properare cucullo ;
331 si nihil est, servis incurritur ; abstuleris spem
332 servorum, venit et conductus aquarius ; hic si
333 quaeritur et desunt homines, mora nulla per ipsam
334 quo minus inposito clunem summittat asello.
335 Atque utinam ritus veteres et publica saltem
336 his intacta malis agerentur sacra ! Sed omnes
337 noverunt Mauri atque Indi quae psaltria penem
338 majorem quam sunt duo Caesaris Anticatones
339 illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
340 intulerit, ubi velari pictura jubetur
341 quaecumque alterius sexus imitata figuras.
342 Et quis tunc hominum contemptor numinis ? Aut quis
343 simpuvium ridere Numae nigrumque catinum
344 et Vaticano fragiles de monte patellas
345 ausus erat ? Sed nunc ad quas non Clodius aras ?
346 Audio quid veteres olim moneatis amici :
347 "Pone seram, cohibe." Sed quis custodiet ipsos
348 custodes ? Cauta est et ab illis incipit uxor.
349 Jamque eadem summis pariter minimisque libido,
350 nec melior silicem pedibus quae conterit atrum,
351 quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.
352 Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
353 conducit comites, sellam, cervical, amicas,
354 nutricem, et flavam cui det mandata puellam.
355 Haec tamen argenti superest quodcumque paterni
356 levibus athleticis et vasa novissima donat ;
357 multis res angusta domi, sed nulla pudorem
358 paupertatis habet nec se metitur ad illum
359 quem dedit haec posuitque modum. Tamen utile quid sit
360 prospiciunt aliquando viri, frigusque famemque
361 formica tandem quidam expavere magistra :
362 prodiga non sentit pereuntem femina censum.
363 Ac velut exhausta recidivus pullulet arca
364 nummus et e pleno tollatur semper acervo,
365 non umquam reputant quanti sibi gaudia constant.
366 In quacumque domo vivit ludique professus
367 obscenum tremula promittit et omnia dextra,
368 invenies omnis turpes similesque cinaedis.
369 His violare cibos sacraeque adsistere mensae
370 permittunt, et vasa jubent frangenda lavari,
371 cum colocyntha bibit vel cum barbata chelidon.
372 Purior ergo tuis laribus meliorque lanista,
373 in cujus numero longe migrare jubetur
374 Psyllus ab Euhoplio ; quid quod nec retia turpi
375 junguntur tunicae, nec cella ponit eadem
376 munimenta umeri pulsatoremque tridentem
377 qui nudus pugnare solet ? Pars ultima ludi
378 accipit has animas aliusque in carcere nervos.
379 Sed tibi communem calicem facit uxor et illis,
380 cum quibus Albanum Surrentinumque recuset

381 flava ruinosi lupa degustare sepulchri.
382 Horum consiliis nubunt subitaque recedunt,
383 his languentem animum servant et seria vitae,
384 his clunem atque latus discunt vibrare magistris ;
385 quicquid praeterea scit qui docet. Haud tamen illi
386 semper habenda fides : oculos fuligine pascit
387 distinctus croceis et reticulatus adulter.
388 Suspectus tibi sit quanto vox mollior et quo
389 saepius in teneris haerebit dextera lumbis.
390 Hic erit in lecto fortissimus : exuit illic
391 personam docili Thais saltata Triphallo.
392 "Quem rides ? Aliis hunc mimum ! Sponsio fiat :
393 purum te contendo virum. Contendo : fateris ?
394 an vocat ancillas tortoris pergula ?" Novi
395 consilia et veteres quaecumque monetis amici :
396 "Pone seram, cohibe." Sed quis custodiat ipsos
397 custodes, qui nunc lascivae furta puellae
398 hac mercede silent ? Crimen commune tacetur :
399 prospicit hoc prudens et ab illis incipit uxor.
400 Sunt quas eunuchi inbellis ac mollia semper
401 oscula delectent et desperatio barbae
402 et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
403 summa tamen, quom jam calida matura juvena
404 inguina traduntur medicis, jam pectine nigro ;
405 ergo expectatos ac jussos crescere primum
406 testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
407 tonsoris tantum damno rapit Heliodorus.
408 Mangonum pueros vera ac miserabilis urit
409 debilitas follisque pudet cicerisque relictis.
410 Conspicuis longe cunctisque notabilis intrat
411 balnea nec dubie custodem vitis et horti
412 provocat a domina factus spado. Dormiat ille
413 cum domina, sed tu jam durum, Postume, jamque
414 tondendum eunucho Bromium committere noli.
415 Si gaudet cantu, nullius fibula durat
416 vocem vendentis praetoribus. Organa semper
417 in manibus, densi radiant testudine tota
418 sardoniches ; crispo numerantur pectine chordae,
419 quo tener Hedymeles operas dedit : hunc tenet, hoc se
420 solatur gratoque indulget basia plectro.
421 Quaedam de numero Lamiarum ac nominis Appi
422 et farre et vino Janum Vestamque rogabat,
423 an Capitolinam deberet Pollio quercum
424 sperare et fidibus promittere. Quid faceret plus
425 aegrotante viro, medicis quid tristibus erga
426 filiolum ? Stetit ante aram nec turpe putavit
427 pro cithara velare caput dictataque verba
428 pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.
429 Dic mihi nunc, quaeso, dic, antiquissime divom,
430 respondes his, Jane pater ? Magna otia caeli ;
431 non est, quod video, non est quod agatur apud vos.
432 Haec de comoedis te consulit, illa tragoedum
433 commendare volet : varicosus fiet haruspex.
434 Sed cantet potius quam totam pervolet urbem
435 audax et coetus possit quae ferre virorum
436 cumque paludatis ducibus praesente marito
437 ipsa loqui recta facie siccisque mamillis.
438 Haec eadem novit quid toto fiat in orbe,

439 quid Seres, quid Thraces agant, secreta novercae
440 et pueri, quis amet, quis diripiatur adulter ;
441 dicet quis viduam praegnatam fecerit et quo
442 mense, quibus verbis concumbat quaeque, modis quot.
443 Instantem regi Armenio Parthoque cometen
444 prima videt, famam rumoresque illa recentis
445 excipit ad portas, quosdam facit ; isse Niphaten
446 in populos magnoque illic cuncta arva teneri
447 diluvio, nutare urbes, subsidere terras
448 quocumque in trivio, cuicumque est obvia, narrat.
449 Nec tamen id vitium magis intolerabile quam quod
450 vicinos humiles rapere et concidere loris
451 exorata solet. Nam si latratibus alti
452 rumpuntur somni, "Fustes huc ocius, inquit,
453 adferte" atque illis dominum jubet ante feriri,
454 deinde canem. Gravis occursu, taeterrima vultu.
455 Balnea nocte subit, conchas et castra moveri
456 nocte jubet, magno gaudet sudare tumultu,
457 cum lassata gravi ceciderunt bracchia massa,
458 callidus et cristae digitos inpressit aliptes
459 ac summum dominae femur exclamare coegit.
460 Convivae miseri interea somnoque fameque
461 urguntur. Tandem illa venit rubicundula, totum
462 oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
463 admotum pedibus, de quo sextarius alter
464 ducitur ante cibum rabidam facturus orexim,
465 dum redit et loto terram ferit intestino.
466 Marmoribus rivi properant, aurata Falernum
467 pelvis olet ; nam sic, tamquam alta in dolia longus
468 deciderit serpens, bibit et vomit. Ergo maritus
469 nauseat atque oculis bilem substringit opertis.
470 Illa tamen gravior, quae cum discumbere coepit
471 laudat Vergilium, periturae ignoscit Elissae,
472 committit vates et comparat, inde Maronem
473 atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
474 Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
475 turba tacet, nec causidicus nec praeco loquetur,
476 altera nec mulier ; verborum tanta cadit vis,
477 tot pariter pelves ac tintinnabula dicas
478 pulsari. Jam nemo tubas, nemo aera fatiget :
479 una laboranti poterit succurrere Lunae.
480 Inponit finem sapiens et rebus honestis ;
481 nam quae docta nimis cupit et facunda videri,
482 crure tenus medio tunicas succingere debet,
483 caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
484 Non habeat matrona, tibi quae juncta recumbit,
485 dicendi genus, aut curvum sermone rotato
486 torqueat enthymema, nec historias sciat omnes,
487 sed quaedam ex libris et non intellegat. Odi
488 hanc ego quae repetit voluitque Palaemonis artem
489 servata semper lege et ratione loquendi
490 ignotosque mihi tenet antiquaria versus
491 nec curanda viris opicae castiget amicae
492 verba ; soloecismum liceat fecisse marito.
493 Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
494 cum viridis gemmas collo circumdedit et cum
495 auribus extentis magnos commisit elenchos ;
496 intolerabilius nihil est quam femina dives.

497 Interea foeda aspectu ridendaque multo
 498 pane tumet facies aut pingua Poppaeanae
 499 spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti :
 500 ad moechum lota veniunt cute. Quando videri
 501 vult formosa domi ? Moechis foliata parantur,
 502 his emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
 503 Tandem aperit vultum et tectoria prima reponit,
 504 incipit agnosci, atque illo lacte fovetur
 505 propter quod secum comites educit asellas
 506 exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
 507 Sed quae mutatis inducitur atque fovetur
 508 tot medicaminibus coctaeque siliginis offas
 509 accipit et madidae, facies dicetur an ulcus ?
 510 Est pretium curae penitus cognoscere toto
 511 quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
 512 aversus jacuit, periit libraria, ponunt
 513 cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
 514 dicitur et poenas alieni pendere somni
 515 cogitur, hic frangit ferulas, rubet ille flagello,
 516 hic scutica ; sunt quae tortoribus annua praestent.
 517 Verberat atque obiter faciem linit, audit amicas
 518 aut latum pictae vestis considerat aurum
 519 et caedit, longi relegit transversa diurni
 520 et caedit, donec lassus caedentibus "Exi"
 521 intonet horrendum jam cognitione peracta.
 522 Praefectura domus Sicula non mitior aula.
 523 Nam si constituit solitoque decentius optat
 524 ornari et properat jamque expectatur in hortis
 525 aut apud Isiaca potius sacraria lenae,
 526 disponit crinem laceratis ipsa capillis
 527 nuda umeros Psecas infelix nudisque mamillis.
 528 "Altior hic quare cincinnus ? " Taurea punit
 529 continuo flexi crimen facinusque capilli.
 530 Quid Psecas admisit ? Quaeenam est hic culpa puellae,
 531 si tibi displicuit nasus tuus ? Altera laevum
 532 extendit pectusque comas et volvit in orbem.
 533 Est in consilio materna admotaque lanis
 534 emerita quae cessat acu ; sententia prima
 535 hujus erit, post hanc aetate atque arte minores
 536 censebunt, tamquam famae discrimen agatur
 537 aut animae : tanta est quaerendi cura decoris.
 538 Tot premit ordinibus, tot adhuc conpagibus altum
 539 aedificat caput : Andromachen a fronte videbis ;
 540 post minor est, credas aliam. Cedo si breve parvi
 541 sortita est lateris spatium breviorque videtur
 542 virgine Pygmaea nullis adjuta coturnis
 543 et levis erecta consurgit ad oscula planta.
 544 Nulla viri cura interea nec mentio fiet
 545 damnorum. Vivit tamquam vicina mariti,
 546 hoc solo propior, quod amicos conjugis odit
 547 et servos, gravis est rationibus. Ecce furentis
 548 Bellonae matrisque deum chorus intrat et ingens
 549 semivir, obsceno facies reverenda minori,
 550 mollia qui rapta secuit genitalia testa
 551 jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt,
 552 plebeia et Phrygia vestitur bucca tiara.
 553 Grande sonat metuique jubet Septembris et Austri
 554 adventum, nisi se centum lustraverit ovis

555 et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
556 ut quidquid subiti et magni discriminis instat
557 in tunicas eat et totum semel expiet annum.
558 Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
559 ter matutino Tiberi mergetur et ipsis
560 verticibus timidum caput abluet, inde superbi
561 totum regis agrum nuda ac tremibunda cruentis
562 erepet genibus ; si candida jusserit Io,
563 ibit ad Aegypti finem calidaque petitas
564 a Meroe portabit aquas ut spargat in aede
565 Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
566 Credit enim ipsius dominae se voce moneri :
567 en animam et mentem cum qua di nocte loquantur !
568 Ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
569 qui grege linigero circumdatus et grege calvo
570 plangentis populi currit derisor Anubis.
571 Ille petit veniam, quotiens non abstinet uxor
572 concubitu sacris observandisque diebus
573 magnaue debetur violato poena cadurco
574 et movisse caput visa est argentea serpens ;
575 illius lacrimae meditataque murmura praestant
576 ut veniam culpae non abnuat, ansere magno
577 scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.
578 Cum dedit ille locum, cophino fenoque relicto
579 arcanam Judaea tremens mendicat in aurem,
580 interpretes legum Solymarum et magna sacerdos
581 arboris ac summi fida internuntia caeli.
582 Implet et illa manum, sed parcius ; aere minuto
583 qualiacumque voles Judaei somnia vendunt.
584 Spondet amatorem tenerum vel divitis orbi
585 testamentum ingens calidae pulmone columbae
586 tractato Armenius vel Commagenus haruspex ;
587 pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
588 interdum et pueri ; faciet quod deferat ipse.
589 Chaldaeis sed major erit fiducia : quidquid
590 dixerit astrologus, credent a fonte relatum
591 Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant
592 et genus humanum damnat caligo futuri.
593 Praecipuus tamen est horum, qui saepius exul,
594 cujus amicitia conducendaue tabella
595 magnus civis obit et formidatus Othoni.
596 Inde fides artis, sonuit si dextera ferro
597 laevaue, si longe castrorum in carcere mansit ;
598 nemo mathematicus genium indemnatus habebit,
599 sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
600 contigit et parva tandem caruisse Seripho.
601 Consulit ictericae lento de funere matris,
602 ante tamen de te Tanaquil tua, quando sororem
603 efferat et patruos, an sit victurus adulter
604 post ipsam : quid enim majus dare numina possunt ?
605 Haec tamen ignorat quid sidus triste minetur
606 Saturni, quo laeta Venus se proferat astro,
607 quis mensis damnis, quae dentur tempora lucro :
608 illius occursum etiam vitare memento,
609 in cujus manibus ceu pinguis sucina tritas
610 cernis ephemeridas, quae nullum consulit et jam
611 consulitur, quae castra viro patriamque petente
612 non ibit pariter numeris revocata Thrasylli.

613 Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
614 sumitur ex libro ; si prurit frictus ocelli
615 angulus, inspecta genesi collyria poscit ;
616 aegra licet jaceat, capiendo nulla videtur
617 aptior hora cibo nisi quam dederit Petosiris.
618 Si mediocris erit, spatium lustrabit utrimque
619 metarum et sortes ducet frontemque manumque
620 praebebit vati crebrum poppysma roganti.
621 Divitibus responsa dabit Phryx augur et inde
622 conductus, dabit astrorum mundique peritus
623 atque aliquis senior qui publica fulgura condit :
624 plebeium in circo positum est et in aggere fatum ;
625 quae nudis longum ostendit cervicibus aurum,
626 consulit ante falas delphinorumque columnas,
627 an saga vendenti nubat caupone relicto.
628 Hae tamen et partus subeunt discrimen et omnis
629 nutricis tolerant fortuna urgente labores ;
630 sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
631 Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
632 quae steriles facit atque homines in ventre necandos
633 conducit. Gaude, infelix, atque ipse bibendum
634 porrige quidquid erit ; nam si distendere vellet
635 et vexare uterum pueris salientibus, esses
636 Aethiopsis fortasse pater, mox decolor heres
637 impleret tabulas numquam tibi mane videndus.
638 Transeo suppositos et gaudia votaue saepe
639 ad spurcos decepta lacus, saepe inde petitos
640 pontifices, salios Scaurorum nomina falso
641 corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu
642 adridens nudis infantibus, hos fovet omni
643 involvitque sinu, domibus tunc porrigit altis
644 secretumque sibi mimum parat ; hos amat, his se
645 ingerit utque suos semper producit alumnos.
646 Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
647 philtera, quibus valeat mentem vexare mariti
648 et solea pulsare natis. Quod desipis, inde est,
649 inde animi caligo et magna oblivio rerum
650 quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
651 [semper aquam portes rimosa ad dolia, semper
652 istud onus subeas ipsis manantibus urnis,
653 quo rabidus nostro Phalarim de rege dedisti.]
654 et furere incipias ut avunculus ille Neronis,
655 cui totam tremuli frontem Caesonia pulli
656 infudit. Quae non faciet quod principis uxor ?
657 Ardebant cuncta et fracta conpage ruebant,
658 non aliter quam si fecisset Juno maritum
659 insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinae
660 boletus, siquidem unius praecordia pressit
661 ille senis tremulumque caput descendere jussit
662 in caelum et longa manantia labra saliva ;
663 haec poscit ferrum atque ignes, haec potio torquet,
664 haec lacerat mixtos equitum cum sanguine patres.
665 Tanti partus equae, tanti una venefica constat.
666 Oderunt natos de paelice : nemo repugnet,
667 nemo vetet, jam jam privignum occidere fas est ;
668 vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
669 custodite animas et nulli credite mensae,
670 livida materno fervent adipata veneno.

671 Mordeat ante aliquis quidquid porrexerit illa
 672 quae peperit, timidus praegustet pocula papas.
 673 Fingimus haec altum satura sumente coturnum
 674 scilicet, et finem egressi legemque priorum
 675 grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
 676 montibus ignotum Rutulis caeloque Latino ?
 677 Nos utinam vani. Sed clamat Pontia "Feci,
 678 confiteor, puerisque meis aconita paravi,
 679 quae deprensa patent ; facinus tamen ipsa peregi."
 680 - Tune duos una, saevissima vipera, cena ?
 681 Tune duos ? " - Septem, si septem forte fuissent."
 682 Credamus tragicis quidquid de Colchide torva
 683 dicitur et Procne ; nil contra conor. Et illae
 684 grandia monstra suis audebant temporibus, sed
 685 non propter nummos. Minor admiratio summis
 686 debetur monstris, quotiens facit ira nocentem
 687 hunc sexum et rabie jecur incendente feruntur
 688 praecipites, ut saxa jugis abrupta, quibus mons
 689 subtrahitur clivoque latus pendente recedit.
 690 Illam ego non tulerim quae conputat et scelus ingens
 691 sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
 692 Alcestim et, similis si permutatio detur,
 693 morte viri cupiant animam servare catellae.
 694 Occurrent multae tibi Belides atque Eriphylae
 695 mane, Clytemnestram nullus non vicus habebit.
 696 Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
 697 insulsam et fatuam dextra laevaue tenebat,
 698 at nunc res agitur tenui pulmone rubetae,
 699 sed tamen et ferro, si praegustarit Atrides
 700 Pontica ter victi cautus medicamina regis.

S_7 v.1 Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum.
 2 Solus enim tristes hac tempestate Camenas
 3 respexit, cum jam celebres notique poetae
 4 balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
 5 temptarent, nec foedum alii nec turpe putarent
 6 praecones fieri, cum desertis Aganippes
 7 vallibus esuriens migraret in atria Clio.
 8 Nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
 9 ostendatur, ames nomen victumque Machaerae
 10 et vendas potius commissa quod auctio vendit
 11 stantibus, oenophorum, tripedes, armaria, cistas,
 12 Alcithoen Pacci, Thebas et Terea Fausti.
 13 Hoc satius quam si dicas sub iudice "Vidi"
 14 quod non vidisti ; faciant equites Asiani,
 15 quamquam et Cappadoces faciant equitesque Bithyni,
 16 altera quos nudo traducit Gallia talo.
 17 Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
 18 cogetur posthac, nectit quicumque canoris
 19 eloquium vocale modis laurumque momordit.
 20 Hoc agite, o juvenes. Circumspicit et stimulat vos
 21 materiamque sibi ducis indulgentia quaerit.
 22 Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
 23 praesidia atque ideo croceae membrana tabellae
 24 impletur, lignorum aliquid posce ocius et, quae
 25 componis, dona Veneris, Telesine, marito,

26 aut clude et positos tinea pertunde libellos.
 27 Frange miser calamum vigilataque proelia dele,
 28 qui facis in parva sublimia carmina cella,
 29 ut dignus venias hederis et imagine macra.
 30 Spes nulla ulterior ; didicit jam dives avarus
 31 tantum admirari, tantum laudare disertos,
 32 ut pueri Junonis avem. Sed defluit aetas
 33 et pelagi patiens et cassidis atque ligonis.
 34 Taedia tunc subeunt animos, tunc seque suamque
 35 Terpsichoren odit facunda et nuda senectus.
 36 Accipe nunc artes. Ne quid tibi conferat iste
 37 quem colis et Musarum et Apollinis aede relicta,
 38 ipse facit versus, atque uni cedit Homero
 39 propter mille annos. Et si dulcedine famae
 40 succensus recites, maculosas commodat aedes.
 41 Haec longe ferrata domus servire jubetur,
 42 in qua sollicitas imitatur janua portas.
 43 Scit dare libertos extrema in parte sedentis
 44 ordinis et magnas comitum disponere voces ;
 45 nemo dabit regum quanti subsellia constant
 46 et quae conducto pendent anabathra tigillo
 47 quaeque reportandis posita est orchestra cathedris.
 48 Nos tamen hoc agimus tenuique in pulvere sulcos
 49 ducimus et litus sterili versamus aratro.
 50 Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
 51 consuetudo mali, tenet insanabile multos
 52 scribendi cacoethes et aegro in corde senescit.
 53 Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
 54 qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
 55 communi feriat carmen triviale moneta,
 56 hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
 57 anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 58 inpatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
 59 fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
 60 Pierio thyrsusque potest contingere maesta
 61 paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
 62 corpus eget : satur est cum dicit Horatius "Euhoe".
 63 Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
 64 vexant et dominis Cirrhae Nysaeque feruntur
 65 pectora vestra duas non admittentia curas ?
 66 Magnae mentis opus nec de lodice paranda
 67 attonitae, currus et equos faciesque deorum
 68 aspicere et qualis Rutulum confundat Erinys.
 69 Nam si Vergilio puer et tolerabile deesset
 70 hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
 71 surda nihil gemeret grave bucina. Poscimus ut sit
 72 non minor antiquo Rubrenus Lappa coturno,
 73 cujus et alveolos et laenam pignerat Atreus ?
 74 Non habet infelix Numitor quod mittat amico.
 75 Quintillae quod donet habet, nec defuit illi
 76 unde emeret multa pascendum carne leonem
 77 jam domitum ; constat leviori belua sumptu
 78 nimirum et capiunt plus intestina poetae.
 79 Contentus fama jaceat Lucanus in hortis
 80 marmoreis, at Serrano tenuique Saleio
 81 gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est ?
 82 Curritur ad vocem jucundam et carmen amicae
 83 Thebaidos, laetam cum fecit Statius urbem

84 promisitque diem : tanta dulcedine captos
 85 adfcit ille animos tantaque libidine volgi
 86 auditur. Sed cum fregit subsellia versu
 87 esurit, intactam Paridi nisi vendit Agaven.
 88 Ille et militiae multis largitus honorem
 89 semenstri vatuum digitos circumligat auro.
 90 Quod non dant proceres, dabit histrio. Tu Camerinos
 91 et Baream, tu nobilium magna atria curas ?
 92 Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
 93 Haut tamen invideas vati quem pulpita pascunt ;
 94 quis tibi Maecenas, quis nunc erit aut Proculcius
 95 aut Fabius ? quis Cotta iterum, quis Lentulus alter ?
 96 Tunc par ingenio pretium, tunc utile multis
 97 pallere et vinum toto nescire Decembri.
 98 Vester porro labor fecundior, historiarum
 99 scriptores ? Perit hic plus temporis atque olei plus.
 100 Nullo quippe modo millensima pagina surgit
 101 omnibus et crescit multa damnosa papyro ;
 102 sic ingens rerum numerus jubet atque operum lex.
 103 Quae tamen inde seges ? Terrae quis fructus apertae ?
 104 Quis dabit historico quantum daret acta legenti ?
 105 "Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra."
 106 Dic igitur quid causidicis civilia praestent
 107 officia et magno comites in fasce libelli.
 108 Ipsi magna sonant, sed tum cum creditor audit
 109 praecipue, vel si tetigit latus acrior illo
 110 qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
 111 Tunc inmensa cavi spirant mendacia folles
 112 conspuiturque sinus : veram deprendere messem
 113 si libet, hinc centum patrimonia causidicorum,
 114 parte alia solum russati pone Lacertae.
 115 Consedere duces, surgis tu pallidus Ajax
 116 dicturus dubia pro libertate bubulco
 117 iudice. Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
 118 figantur virides, scalarum gloria, palmae.
 119 Quod vocis pretium ? Siccus petasunculus et vas
 120 pelamydum aut veteres, Maurorum epimonia, bulbi
 121 aut vinum Tiberi devectum, quinque lagonae.
 122 Si quater egisti, si contigit aureus unus,
 123 inde cadunt partes ex foedere pragmaticorum.
 124 Aemilio dabitur quantum licet, et melius nos
 125 egimus ; hujus enim stat currus aeneus, alti
 126 quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
 127 bellatore sedens curvatum hastile minatur
 128 eminus et statua meditatatur proelia lusca.
 129 Sic Pedo conturbat, Matho deficit, exitus hic est
 130 Tongilii, magno cum rhinocerote lavari
 131 qui solet et vexat lutulenta balnea turba
 132 perque forum juvenes longo premit assere Maedos
 133 empturus pueros, argentum, murrina, villas ;
 134 spondet enim Tyrio stlattaria purpura filo.
 135 Et tamen est illis hoc utile ; purpura vendit
 136 causidicum, vendunt amethystina ; convenit illi
 137 et strepitu et facie majoris vivere census,
 138 sed finem inpensae non servat prodiga Roma.
 139 Fidimus eloquio ? Ciceroni nemo ducentos
 140 nunc dederit nummos, nisi fulserit anulus ingens.
 141 Respicit haec primum qui litigat, an tibi servi

142 octo, decem comites, an post te sella, togati
143 ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
144 sardonyche, atque ideo pluris quam Gallus agebat,
145 quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
146 Quando licet Basilo flentem producere matrem ?
147 Quis bene dicentem Basilum ferat ? Accipiat te
148 Gallia vel potius nutricula causidicorum
149 Africa, si placuit mercedem ponere linguae.
150 Declamare doces ? O ferrea pectora Vetti,
151 cum perimit saevos classis numerosa tyrannos.
152 Nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem stans
153 perferet atque eadem cantabit versibus isdem ;
154 occidit miseros crambe repetita magistros.
155 Quis color et quod sit causae genus atque ubi summa
156 quaestio, quae veniant diversa parte sagittae,
157 nosse volunt omnes, mercedem solvere nemo.
158 - "Mercedem appellas ? Quid enim scio ? " - "Culpa docentis
159 scilicet arguitur, quod laevae parte mamillae
160 nil salit Arcadico juveni, cujus mihi sexta
161 quaque die miserum dirus caput Hannibal inplet,
162 quidquid id est de quo deliberat, an petat urbem
163 a Cannis, an post nimbos et fulmina cautus
164 circumagat madidas a tempestate cohortes.
165 Quantum vis stipulare et protinus accipe : quid do
166 ut totiens illum pater audiat ? " Haec alii sex
167 vel plures uno conclamant ore sophistae
168 et veras agitant lites raptore relicto ;
169 fusa venena silent, malus ingratusque maritus
170 et quae jam veteres sanant mortaria caecos.
171 Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
172 consilia, et vitae diversum iter ingredietur
173 ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
174 summula ne pereat qua vilis tessera venit
175 frumenti ; quippe haec merces lautissima. Tempta
176 Chrysogonus quanti doceat vel Pollio quanti
177 lautorum pueros, artem scindes Theodori.
178 Balnea sescentis et pluris porticus in qua
179 gestetur dominus quotiens pluit. Anne serenum
180 expectet spargatque luto jumenta recenti ?
181 Hic potius, namque hic munda nitet ungula mulae.
182 Parte alia longis Numidarum fulta columnis
183 surgat et argentem rapiat cenatio solem.
184 Quanticumque domus, veniet qui fercula docte
185 conponit, veniet qui pulmentaria condit.
186 Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
187 ut multum, duo sufficient : res nulla minoris
188 constabit patri quam filius. "Unde igitur tot
189 Quintilianus habet saltus ? " Exempla novorum
190 fatorum transi. Felix et pulcher et acer,
191 felix et sapiens et nobilis et generosus
192 adpositam nigrae lunam subtexit alutae ;
193 felix orator quoque maximus et jaculator,
194 et si perfrixit cantat bene. Distat enim quae
195 sidera te excipiant modo primos incipientem
196 edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
197 Si Fortuna volet, fies de rhetore consul ;
198 si volet haec eadem, fiet de consule rhetor.
199 Ventidius quid enim ? Quid Tullius ? Anne aliud quam

200 sidus et occulti miranda potentia fati ?
 201 Servis regna dabunt, captivis fata triumphum.
 202 Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
 203 Paenituit multos vanae sterilisque cathedrae,
 204 sicut Tharsimachi probat exitus atque Secundi
 205 Carrinatis ; et hunc inopem vidistis, Athenae,
 206 nil praeter gelidas ausae conferre cicutas.
 207 Di majorum umbris tenuem et sine pondere terram
 208 spirantisque crocos et in urna perpetuum ver,
 209 qui praeceptorem sancti voluere parentis
 210 esse loco. Metuens virgae jam grandis Achilles
 211 cantabat patriis in montibus et cui non tunc
 212 eliceret risum citharoedi cauda magistri ;
 213 sed Rufum atque alios caedit sua quemque juvenus,
 214 Rufum, quem totiens Ciceronem Allobroga dixit.
 215 Quis gremio Celadi doctique Palaemonis adfert
 216 quantum grammaticus meruit labor ? Et tamen ex hoc
 217 quodcumque est, minus est autem quam rhetoris aera,
 218 discipuli custos praemordet acoenonoetus
 219 et qui dispensat frangit sibi. Cede, Palaemon,
 220 et patere inde aliquid decrescere, non aliter quam
 221 institor hibernae tegetis niveique cadurci,
 222 dummodo non pereat mediae quod noctis ab hora
 223 sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet
 224 qui docet obliquo lanam deducere ferro ;
 225 dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas
 226 quot stabant pueri, cum totus decolor esset
 227 Flaccus et haereret nigro fuligo Maroni.
 228 Rara tamen merces quae cognitione tribuni
 229 non egeat. Sed vos saevas inponite leges,
 230 ut praeceptori verborum regula constet,
 231 ut legat historias, auctores noverit omnes
 232 tamquam ungues digitosque suos, ut forte rogatus
 233 dum petit aut thermas aut Phoebi balnea, dicat
 234 nutricem Anchisae, nomen patriamque novercae
 235 Anchemoli, dicat quot Acestes vixerit annis,
 236 quot Siculi Phrygibus vini donaverit urnas ;
 237 exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
 238 ut si quis cera voltum facit ; exigite ut sit
 239 et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
 240 ne faciant vicibus.- " Non est leve tot puerorum
 241 observare manus oculosque in fine trementis."
 242 - "Haec, inquit, "cura ; sed cum se verterit annus,
 243 accipe, victori populus quod postulat, aurum."

S_8 v.1 Stemmata quid faciunt ? Quid prodest, Pontice, longo
 2 sanguine censeri, pictos ostendere vultus
 3 majorum et stantis in curribus Aemilianos
 4 et Curios jam dimidios umeroque minorem
 5 Corvinum et Galbam auriculis nasoque carentem,
 6 quis fructus generis tabula jactare capaci
 7 Corvinum, posthac multa contingere virga
 8 fumosos equitum cum dictatore magistros,
 9 si coram Lepidis male vivitur ? Effigies quo
 10 tot bellatorum, si luditur alea pernox
 11 ante Numantinos, si dormire incipis ortu
 12 Luciferi, quo signa duces et castra movebant ?
 13 Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara

14 natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
 15 vanus et Euganea quantumvis mollior agna,
 16 si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
 17 squalentis traducit avos emptorque veneni
 18 frangenda miseram funestat imagine gentem ?
 19 Tota licet veteres exornent undique cerae
 20 atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
 21 Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto,
 22 hos ante effigies majorum pone tuorum,
 23 praecedant ipsas illi te consule virgas.
 24 Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi
 25 justitiaeque tenax factis dictisque mereris ?
 26 agnosco procerem ; salve Gaetulice, seu tu
 27 Silanus ; quocumque alto de sanguine rarus
 28 civis et egregius patriae contingis ovanti,
 29 exclamare libet, populus quod clamat Osiri
 30 invento. Quis enim generosum dixerit hunc qui
 31 indignus genere et praeclaro nomine tantum
 32 insignis ? Nanum cujusdam Atlanta vocamus,
 33 Aethiopem Cycnum, pravam extortamque puellam
 34 Europen ; canibus pigris scabieque vetusta
 35 levibus et siccae lambentibus ora lucernae
 36 nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est
 37 quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis
 38 et metues ne tu sic Creticus aut Camerinus.
 39 His ego quem monui ? Tecum mihi sermo, Rubelli
 40 Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tamquam
 41 feceris ipse aliquid propter quod nobilis esses,
 42 ut te conciperet quae sanguine fulget Iuli,
 43 non quae ventoso conducta sub aggere textit.
 44 "Vos humiles", inquis, "volgi pars ultima nostri,
 45 quorum nemo queat patriam monstrare parentis ;
 46 ast ego Cecropides." Vivas et originis hujus
 47 gaudia longa feras. Tamen ima plebe Quiritem
 48 facundum invenies ; solet hic defendere causas
 49 nobilis indocti ; veniet de plebe togata
 50 qui juris nodos et legum aenigmata solvat ;
 51 hinc petit Euphraten juvenis domitique Batavi
 52 custodes aquilas armis industrius. At tu
 53 nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermae :
 54 nullo quippe alio vincis discrimine quam quod
 55 illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
 56 Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
 57 quis generosa putet nisi fortia. Nempe volucrem
 58 sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 59 fervet et exultat rauco victoria circo ;
 60 nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus
 61 clara fuga ante alios et primus in aequore pulvis.
 62 Sed venale pecus Coryphaei posteritas et
 63 Hirpini, si rara jugo victoria sedit ;
 64 nil ibi majorum respectus, gratia nulla
 65 umbrarum ; dominos pretiis mutare jubentur
 66 exiguis, trito ducunt epiraedia collo
 67 segnipedes dignique molam versare nepotes.
 68 Ergo ut miremur te, non tua, privum aliquid da
 69 quod possim titulis incidere praeter honores
 70 quos illis damus ac dedimus, quibus omnia debes.
 71 Haec satis ad juvenem quem nobis fama superbum

72 tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo ;
73 rarus enim ferme sensus communis in illa
74 fortuna. Sed te censeri laude tuorum,
75 Pontice, noluerim sic ut nihil ipse futurae
76 laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famaе,
77 ne conlapsa ruant subductis tecta columnis.
78 Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
79 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
80 integer ; ambiguae si quando citabere testis
81 incertaeque rei, Phalaris licet imperet ut sis
82 falsus et admoto dictet perjuriam tauro,
83 summum crede nefas animam praeferre pudori
84 et propter vitam vivendi perdere causas.
85 Dignus morte perit, cenet licet ostrea centum
86 Gaurana et Cosmi toto mergatur aeno.
87 Expectata diu tandem provincia cum te
88 rectorem accipiet, pone irae frena modumque,
89 pone et avaritiae, miserere inopum sociorum :
90 ossa vides rerum vacuis exucta medullis ;
91 respice quid moneant leges, quid curia mandet,
92 praemia quanta bonos maneat, quam fulmine justo
93 et Capito et Tutor ruerint damnante senatu,
94 piratae Cilicum. Sed quid damnatio confert ?
95 Praeconem, Chaerippe, tuis circumspice pannis,
96 cum Pansa eripiat quidquid tibi Natta reliquit,
97 jamque tace ; furor est post omnia perdere naulum.
98 Non idem gemitus olim neque vulnus erat par
99 damnorum sociis florentibus et modo victis.
100 Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
101 nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
102 et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
103 Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycliti
104 multus ubique labor, rarae sine Mentore mensae.
105 Inde Dolabella atque dehinc Antonius, inde
106 sacrilegus Verres referebant navibus altis
107 occulta spolia et plures de pace triumphos.
108 Nunc sociis juga pauca boum, grex parvus equarum,
109 et pater armenti capto eripietur agello,
110 ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
111 si quis in aedicula deus unicus ; haec etenim sunt
112 pro summis, nam sunt haec maxima. Despicias tu
113 forsitan inbellis Rhodios unctamque Corinthon ;
114 despicias merito ; quid resinata juvenus
115 cruraque totius facient tibi levia gentis ?
116 Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis
117 Illyricumque latus ; parce et messoribus illis
118 qui saturant urbem circo scaenaeque vacantem ;
119 quanta autem inde ferēs tam dirae praemia culpae,
120 cum tenuis nuper Marius discinxerit Afros ?
121 Curandum in primis ne magna injuria fiat
122 fortibus et miseris. Tollas licet omne quod usquam est
123 auri atque argenti, scutum gladiumque relinquant,
124 et jaculum et galeam ; spoliatis arma supersunt.
125 Quod modo proposui, non est sententia, verum est ;
126 credite me vobis folium recitare Sibyllae.
127 Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
128 vendit acersecomes, si nullum in conjugē crimen
129 nec per conventus et cuncta per oppida curvis

130 unguibus ire parat nummos raptura Celaeno,
 131 tum licet a Pico numeres genus, altaque si te
 132 nomina delectant omnem Titanida pugnam
 133 inter majores ipsumque Promethea ponas,
 134 de quocumque voles proavum tibi sumito libro.
 135 Quod si praecipitem rapit ambitio atque libido,
 136 si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 137 delectant hebetes lasso lictore secures,
 138 incipit ipsorum contra te stare parentum
 139 nobilitas claramque facem praeferre pudendis.
 140 Omne animi vitium tanto conspectius in se
 141 crimen habet, quanto major qui peccat habetur.
 142 Quo mihi te, solitum falsas signare tabellas,
 143 in templis quae fecit avus statuamque parentis
 144 ante triumphalem ? Quo, si nocturnus adulter
 145 tempora Santonico velas adoperta cucullo ?
 146 Praeter majorum cineres atque ossa volucris
 147 carpento rapitur pinguis Lateranus, et ipse,
 148 ipse rotam adstringit sufflamine mulio consul,
 149 nocte quidem, sed Luna videt, sed sidera testes
 150 intendunt oculos. Finitum tempus honoris
 151 cum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
 152 sumet et occursum numquam trepidabit amici
 153 jam senis ac virga prior adnuet atque maniplos
 154 solvet et infundet jumentis hordea lassis.
 155 Interea, dum lanatas robumque juvenum
 156 more Numae caedit, Jovis ante altaria jurat
 157 solam Eponam et facies olida ad praesepia pictas.
 158 Sed, cum pervigiles placet instaurare popinas,
 159 obvisus adsiduo Syrophoenix unctus amomo
 160 currit, Idymaeae Syrophoenix incola portae,
 161 hospitis adfectu dominum regemque salutat,
 162 et cum venali Cyane succincta lagona.
 163 Defensor culpae dicet mihi, "Fecimus et nos
 164 haec juvenes." Esto, desisti nempe nec ultra
 165 fovisti errorem. Breve sit quod turpiter audes,
 166 quaedam cum prima resecuntur crimina barba.
 167 Indulge veniam pueris ; Lateranus ad illos
 168 thermarum calices inscriptaque lintea vadit
 169 maturus bello Armeniae Syriaeque tuendis
 170 amnibus et Rheno atque Histro. Praestare Neronem
 171 securum valet haec aetas. Mitte Ostia, Caesar,
 172 mitte, sed in magna legatum quaere popina ;
 173 invenies aliquo cum percussore jacentem,
 174 permixtum nautis et furibus ac fugitivis,
 175 inter carnifices et fabros sandapilarum
 176 et resupinati cessantia tympana galli.
 177 Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
 178 non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
 179 Quid facias talem sortitus, Pontice, servum ?
 180 Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas.
 181 At vos, Trojugenae, vobis ignoscitis et quae
 182 turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
 183 Quid si numquam adeo foedis adeoque pudendis
 184 utimur exemplis, ut non pejora supersint ?
 185 Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti
 186 sipario, clamor ageres ut Phasma Catulli.
 187 Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,

188 judice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
189 ignoscas populo : populi frons durior hujus
190 qui sedet et spectat triscurria patriciorum,
191 planipedes audit Fabios, ridere potest qui
192 Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant
193 quid refert ? vendunt nullo cogente Nerone
194 nec dubitant celsi praetoris vendere ludis.
195 Finge tamen gladios inde atque hinc pulpita poni,
196 quid satius ? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
197 zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi ?
198 Res haut mira tamen citharoedo principe mimus
199 nobilis. Haec ultra quid erit nisi ludus ? Et illic
200 dedecus urbis habes, nec murmillonis in armis
201 nec clipeo Gracchum pugnans aut falce supina,
202 damnat enim talis habitus, sed damnat et odit,
203 nec galea faciem abscondit ; movet ecce tridentem,
204 postquam vibrata pendentia retia dextra
205 nequiquam effudit, nudum ad spectacula voltum
206 erigit et tota fugit agnoscendus harena.
207 Credamus tunicae, de faucibus aurea cum se
208 porrigat et longo jactetur spira galero.
209 Ergo ignominiam graviolem pertulit omni
210 volnere cum Graccho jussus pugnaresecutor.
211 Libera si dentur populo suffragia, quis tam
212 perditus ut dubitet Senecam praeferre Neroni ?
213 Cujus supplicio non debuit una parari
214 simia nec serpens unus nec culleus unus.
215 Par Agamemnonidae crimen, sed causa facit rem
216 dissimilem ; quippe ille deis auctoribus ultor
217 patris erat caesi media inter pocula, sed nec
218 Electrae jugulo se polluit aut Spartani
219 sanguine conjugii, nullis aconita propinquis
220 miscuit, in scena numquam cantavit Orestes,
221 Troica non scripsit. Quid enim Verginius armis
222 debuit ulcisci magis aut cum Vindice Galba,
223 quod Nero tam saeva crudaque tyrannide fecit ?
224 Haec opera atque hae sunt generosi principis artes,
225 gaudentis foedo peregrina ad pulpita cantu
226 prostitui Graiaequae apium meruisse coronae.
227 Majorum effigies habeant insignia vocis,
228 ante pedes Domiti longum tu pone Thyestae
229 syrma vel Antigones aut personam Melanippes,
230 et de marmoreo citharam suspende colosso.
231 Quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
232 inveniet quisquam sublimius ? Arma tamen vos
233 nocturna et flammam domibus templisque paratis,
234 ut braccatorum pueri Senonumque minores,
235 ausi quod liceat tunica punire molesta.
236 Sed vigilat consul vexillaque vestra coercet ;
237 hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romae
238 municipalis eques, galeatum ponit ubique
239 praesidium attonitis et in omni monte laborat.
240 Tantum igitur muros intra toga contulit illi
241 nominis ac tituli, quantum vix Leucade, quantum
242 Thessaliae campis Octavius abstulit udo
243 caedibus adsiduis gladio ; sed Roma parentem,
244 Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
245 Arpinas alius Volscorum in monte solebat

246 poscere mercedes alieno lassus aratro,
 247 nodosam post haec frangebatur vertice vitem,
 248 si lentus pigra muniret castra dolabra ;
 249 hic tamen et Cimbro et summa pericula rerum
 250 excipit et solus trepidantem protegit urbem,
 251 atque ideo, postquam ad Cimbro stragemque volabant
 252 qui numquam attigerant majora cadavera corvi,
 253 nobilis ornatur lauro collega secunda.
 254 Plebeiae Deciorum animae, plebeia fuerunt
 255 nomina ; pro totis legionibus hi tamen et pro
 256 omnibus auxiliis atque omni pube Latina
 257 sufficiunt dis infernis Terraeque parenti ;
 258 pluris enim Decii quam quae servantur ab illis.
 259 Ancilla natus trabeam et diadema Quirini
 260 et fascis meruit, regum ultimus ille bonorum.
 261 Prodit laxabant portarum claustra tyrannis
 262 exulibus juvenes ipsius consulis et quos
 263 magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
 264 quod miraretur cum Coclite Mucius et quae
 265 imperii finis Tiberinum virgo natavit ;
 266 occulta ad patres produxit crimina servus
 267 matronis lugendus ; at illos verbera justis
 268 adficiunt poenis et legum prima securis.
 269 Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
 270 Aeacidae similis Volcaniaque arma capessas,
 271 quam te Thersitae similem producat Achilles.
 272 Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
 273 nomen, ab infami gentem deducis asylo ;
 274 majorum primus, quisquis fuit ille, tuorum
 275 aut pastor fuit aut illud quod dicere nolo.

S_9 v.1 Scire velim quare totiens mihi, Naevole, tristis
 2 occurras fronte obducta ceu Marsya victus.
 3 Quid tibi cum vultu, qualem depensus habebat
 4 Ravola dum Rhodopes uda terit inguina barba ?
 5 Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
 6 Non erit hac facie miserabilior Crepereius
 7 Pollio, qui triplicem usuram praestare paratus
 8 circumit et fatuos non invenit. Unde repente
 9 tot rugae ? Certe modico contentus agebas
 10 vernam equitem, conviva joco mordente facetus
 11 et salibus vehemens intra pomeria natis.
 12 Omnia nunc contra ; vultus gravis, horrida siccae
 13 silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
 14 Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci,
 15 sed fruticante pilo neglecta et squalida crura.
 16 Quid macies aegri veteris, quem tempore longo
 17 torret quarta dies olimque domestica febris ?
 18 Deprendas animi tormenta latentis in aegro
 19 corpore, deprendas et gaudia ; sumit utrumque
 20 inde habitum facies. Igitur flexisse videris
 21 propositum et vitae contrarius ire priori.
 22 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis et Ganymedem
 23 Pacis et advectae secreta Palatia matris
 24 et Cererem (nam quo non prostat femina templo ?)
 25 notior Aufidio moechus celebrare solebas,

26 quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
 27 "Utile et hoc multis vitae genus, at mihi nullum
 28 inde operae pretium. Pingues aliquando lacernas,
 29 munimenta togae, duri crassique coloris
 30 et male percussas textoris pectine Galli
 31 accipimus, tenue argentum venaecque secundae.
 32 Fata regunt homines, fatum est et partibus illis
 33 quas sinus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
 34 nil faciet longi mensura incognita nervi,
 35 quamvis te nudum spumanti Virro labello
 36 viderit et blandae adsidue densaeque tabellae
 37 sollicitent, Autos Gar Ephelketai Andra Kinaidos.
 38 Quod tamen ulterius monstrum quam mollis avarus ?
 39 "Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti."
 40 Computat, et cevet. Ponatur calculus, adsint
 41 cum tabula pueri ; numera sestertia quinque
 42 omnibus in rebus ; numerentur deinde labores.
 43 An facile et pronum est agere intra viscera penem
 44 legitimum atque illic hesternae occurrere cenae ?
 45 Servus erit minus ille miser qui foderit agrum
 46 quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te
 47 et pulchrum et dignum cyatho caeloque putabas.
 48 Vos humili adseculae, vos indulgebitis umquam
 49 cultori, jam nec morbo donare parati ?
 50 En cui tu viridem umbellam, cui sucina mittas
 51 grandia, natalis quotiens redit aut madidum ver
 52 incipit et strata positus longaque cathedra
 53 munera femineis tractat secreta kalendis.
 54 Dic, passer, cui tot montis, tot praedia servas
 55 Apula, tot milvos intra tua pascua lassos ?
 56 Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet
 57 suspectumque jugum Cumis et Gaurus inanis
 58 (nam quis plura linit victuro dolia musto ?) ;
 59 quantum erat exhausti lumbos donare clientis
 60 jugeribus paucis ? meliusne hic rusticus infans
 61 cum matre et casulis et conlusore catello
 62 cymbala pulsantis legatum fiet amici ?
 63 "Improbis es cum poscis" ait. Sed pensio clamat
 64 "Posce", sed appellat puer unicus ut Polyphemi
 65 lata acies per quam sollers evasit Ulixes ;
 66 alter emendus erit, namque hic non sufficit, ambo
 67 pascendi. Quid agam bruma spirante ? Quid, oro,
 68 quid dicam scapulis puerorum aquilone Decembri
 69 et pedibus ? "Durate atque expectate cicadas" ?
 70 Verum ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
 71 metiris pretio quod, ni tibi deditus essem
 72 devotusque cliens, uxor tua virgo maneret ?
 73 Scis certe quibus ista modis, quam saepe rogaris
 74 et quae pollicitus. Fugientem saepe puellam
 75 amplexu rapui ; tabulas quoque ruperat et jam
 76 signabat ; tota vix hoc nocte redemi
 77 te plorante foris ; testis mihi lectulus et tu,
 78 ad quem pervenit lecti sonus et dominae vox.
 79 Instabile ac dirimi coeptum et jam paene solutum
 80 conjugium in multis domibus servavit adulter.
 81 Quo te circumagas ? Quae prima aut ultima ponas ?
 82 Nullum ergo meritum est, ingratis ac perfide, nullum
 83 quod tibi filiulus vel filia nascitur ex me ?

84 Tollis enim et libris actorum spargere gaudes
 85 argumenta viri. Foribus suspende coronas ;
 86 jam pater es, dedimus quod famae opponere possis.
 87 Jura parentis habes, propter me scriberis heres,
 88 legatum omne capis nec non et dulce caducum.
 89 Commoda praeterea jungentur multa caducis,
 90 si numerum, si tres implevero." Justa doloris,
 91 Naevole, causa tui ; contra tamen ille quid adfert ?
 92 "Neglegit atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
 93 Haec soli commissa tibi celare memento
 94 et tacitus nostras intra te fige querellas ;
 95 nam res mortifera est inimicus pumice levis ;
 96 qui modo secretum commiserat, ardet et odit,
 97 tamquam prodiderim quidquid scio. Sumere ferrum,
 98 fuste aperire caput, candelam adponere valvis
 99 non dubitat. Nec contemnas aut despicias quod
 100 his opibus numquam cara est annona veneni.
 101 Ergo occulta teges ut curia Martis Athenis."
 102 O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
 103 esse putas ? Servi ut taceant, jumenta loquentur
 104 et canis et postes et marmora. Claude fenestras,
 105 vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen,
 106 e medio fac eant omnes, prope nemo recumbat ;
 107 quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
 108 proximus ante diem caupo sciet, audiet et quae
 109 finxerunt pariter libarius, archimagiri,
 110 carptores. Quod enim dubitant componere crimen
 111 in dominos, quotiens rumoribus ulciscuntur
 112 baltea ? Nec derit qui te per compita quaerat
 113 nolentem et miseram vinosus inebriet aurem.
 114 Illos ergo roges quidquid paulo ante petebas
 115 a nobis, taceant illi. Sed prodere malunt
 116 arcanum quam subrepti potare Falerni
 117 pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
 118 Vivendum recte est, cum propter plurima tum vel
 119 idcirco ut possis linguam contemnere servi
 120 praecipue. Cave sis, ut linguas mancipiorum
 121 contemnas. Nam lingua mali pars pessima servi ;
 122 deterior tamen hic qui liber non erit illis,
 123 quorum animas et farre suo custodit et aere.
 124 "Utile consilium modo, sed commune, dedisti.
 125 Nunc mihi quid suades post damnum temporis et spes
 126 deceptas ? Festinat enim decurrere velox
 127 flosculus, angustae miseraeque brevissima vitae
 128 portio ; dum bibimus, dum sarta, unguenta, puellas
 129 poscimus, obrepat non intellecta senectus."
 130 Ne trepida, numquam pathicus tibi derit amicus
 131 stantibus et salvis his collibus : undique ad illos
 132 convenient et carpentis et navibus omnes
 133 qui digito scalpunt uno caput. Altera major
 134 spes superest ; tu tantum erucis inprime dentem.
 135 "Haec exempla para felicibus. At mea Clotho
 136 et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
 137 O parvi nostrique Lares, quos ture minuto
 138 aut farre et tenui soleo exorare corona,
 139 quando ego figam aliquid quo sit mihi tuta senectus
 140 a tegete et baculo ? Viginti milia fenus
 141 pigneribus positis, argenti vascula puri,

142 sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes
 143 de grege Moesorum, qui me cervice locata
 144 securum jubeant clamoso insistere circo ;
 145 sit mihi praeterea curvus caelator, et alter
 146 qui multas facies pingit cito ; sufficiunt haec.
 147 Quando ego pauper ero ? Votum miserabile, nec spes
 148 his saltem, nam cum pro me Fortuna vocatur,
 149 adfixit ceras illa de nave petitas,
 150 quae Siculos cantus ecfugit remige surdo."

S_10 v.1 Omnibus in terris, quae sunt a Gadibus usque
 2 Auroram et Gangen, pauci dinoscere possunt
 3 vera bona atque illis multum diversa, remota
 4 erroris nebula. Quid enim ratione timemus
 5 aut cupimus ? Quid tam dextro pede concipis, ut te
 6 conatus non paeniteat votique peracti ?
 7 Evertere domos totas optantibus ipsis
 8 di faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
 9 militia. Torrens dicendi copia multis
 10 et sua mortifera est facundia ; viribus ille
 11 confisus periit admirandisque lacertis ;
 12 sed plures nimia congesta pecunia cura
 13 strangulat et cuncta exuperans patrimonia census
 14 quanto delphinis ballaena Britannica major.
 15 Temporibus diris igitur jussuque Neronis
 16 Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
 17 clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
 18 tota cohors ; rarus venit in cenacula miles.
 19 Pauca licet portes argenti vascula puri
 20 nocte iter ingressus, gladium contumque timebis
 21 et mota ad lunam trepidabis harundinis umbra :
 22 cantabit vacuus coram latrone viator.
 23 Prima fere vota et cunctis notissima templis
 24 divitiae, crescant ut opes, ut maxima toto
 25 nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
 26 fictilibus ; tunc illa time, cum pocula sumes
 27 gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
 28 Jamne igitur laudas quod de sapientibus alter
 29 ridebat, quotiens de limine moverat unum
 30 protuleratque pedem, flebat contrarius auctor ?
 31 Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni :
 32 mirandum est unde ille oculis suffecerit umor.
 33 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 34 Democritus, quamquam non essent urbibus illis
 35 praetextae, trabeae, fasces, lectica, tribunal ;
 36 quid si vidisset praetorem curribus altis
 37 extantem et medii sublimem pulvere circi
 38 in tunica Jovis et pictae Sarrana ferentem
 39 ex umeris aulaea togae magnaеque coronae
 40 tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla ?
 41 Quippe tenet sudans hanc publicus et, sibi consul
 42 ne placeat, curru servus portatur eodem.
 43 Da nunc et volucrem, sceptro quae surgit eburno,
 44 illinc cornicines, hinc praecedentia longi
 45 agminis officia et niveos ad frena Quirites,
 46 defossa in loculos quos sportula fecit amicos.

47 Tum quoque materiam risus invenit ad omnis
 48 occursus hominum, cujus prudentia monstrat
 49 summos posse viros et magna exempla daturus
 50 vervecum in patria crassoque sub aere nasci.
 51 Ridebat curas nec non et gaudia vulgi,
 52 interdum et lacrimas, cum Fortunae ipse minaci
 53 mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
 54 Ergo supervacua aut vel perniciosa petuntur,
 55 propter quae fas est genua incerare deorum.
 56 Quosdam praecipitat subjecta potentia magnae
 57 invidiae, mergit longa atque insignis honorum
 58 pagina. Descendunt statuae restemque sequuntur,
 59 ipsas deinde rotas bigarum inpacta securis
 60 caedit et inmeritis franguntur crura caballis ;
 61 jam strident ignes, jam follibus atque caminis
 62 ardet adoratum populo caput et crepat ingens
 63 Sejanus, deinde ex facie toto orbe secunda
 64 fiunt urceoli, pelves, sartago, matellae.
 65 Pone domi laurus, duc in Capitolia magnum
 66 cretatumque bovem. Sejanus ducitur unco
 67 spectandus, gaudent omnes.- "Quae labra, quis illi
 68 vultus erat ! Numquam, si quid mihi credis, amavi
 69 hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine ? Quisnam
 70 delator ? Quibus indicibus, quo teste probavit ? "
 71 - "Nil horum ; verbosa et grandis epistula venit
 72 a Capreis." - "Bene habet, nil plus interrogo." Sed quid
 73 turba Remi ? Sequitur fortunam, ut semper, et odit
 74 damnatos. Idem populus, si Nortia Tusco
 75 favisset, si oppressa foret segura senectus
 76 principis, hac ipsa Sejanum diceret hora
 77 Augustum. Jam pridem, ex quo suffragia nulli
 78 vendimus, effudit curas ; nam qui dabat olim
 79 imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 80 continet atque duas tantum res anxius optat,
 81 panem et circenses.- "Perituros audio multos."
 82 - "Nil dubium, magna est fornacula." - "Pallidulus mi
 83 Bruttidius meus ad Martis fuit obvius aram ;
 84 quam timeo, victus ne poenas exigat Ajax
 85 ut male defensus. Curramus praecipites et,
 86 dum jacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
 87 Sed videant servi, ne quis neget et pavidum in jus
 88 cervice obstricta dominum trahat." Hi sermones
 89 tunc de Sejano, secreta haec murmura volgi.
 90 Visne salutari sicut Sejanus, habere
 91 tantundem atque illi summas donare curules,
 92 illum exercitibus praeponere, tutor haberi
 93 principis angusta Caprearum in rupe sedentis
 94 cum grege Chaldaeo ? Vis certe pila, cohortes,
 95 egregios equites et castra domestica ; quidni
 96 haec cupias ? Et qui nolunt occidere quemquam
 97 posse volunt. Sed quae praeclara et prospera tanti,
 98 ut rebus laetis par sit mensura malorum ?
 99 Hujus qui trahitur praetextam sumere mavis,
 100 an Fidenarum Gabiorumque esse potestas
 101 et de mensura jus dicere, vasa minora
 102 frangere pannosus vacuis aedilis Ulubris ?
 103 Ergo quid optandum foret ignorasse fateris
 104 Sejanum ; nam qui nimios optabat honores

105 et nimias poscebat opes, numerosa parabat
 106 excelsae turris tabulata, unde altior esset
 107 casus et impulsae praeceps inmane ruinae.
 108 Quid Crassos, quid Pompeios evertit et illum,
 109 ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites ?
 110 Summus nempe locus nulla non arte petitus
 111 magnaue numinibus vota exaudita malignis.
 112 Ad generum Cereris sine caede ac vulnere pauci
 113 descendunt reges et sicca morte tyranni.
 114 Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
 115 incipit optare et totis quinquatribus optat
 116 quisquis adhuc uno parcam colit asse Minervam,
 117 quem sequitur custos angustae vernula capsae.
 118 Eloquio sed uterque perit orator, utrumque
 119 largus et exundans leto dedit ingenii fons.
 120 Ingenio manus est et cervix caesa, nec unquam
 121 sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
 122 "O fortunatam natam me consule Romam".
 123 Antoni gladios potuit contemnere si sic
 124 omnia dixisset. Ridenda poemata malo
 125 quam te, conspicuae divina Philippica famae,
 126 voveris a prima quae proxima. Saevus et illum
 127 exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
 128 torrentem et pleni moderantem frena theatri.
 129 Dis ille adversis genitus fatoque sinistro,
 130 quem pater ardentis massae fuligine lippus
 131 a carbone et forcipibus gladiosque paranti
 132 incude et luteo Volcano ad rhetora misit.
 133 Bellorum exuviae, truncis adfixa tropaeis
 134 lorica et fracta de casside buccula pendens
 135 et curtum temone jugum victaeque triremis
 136 aplustre et summo tristis captivus in arcu
 137 humanis majora bonis creduntur. Ad hoc se
 138 Romanus Graiusque et barbarus induperator
 139 erexit, causas discriminis atque laboris
 140 inde habuit ; tanto major famae sitis est quam
 141 virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
 142 praemia si tollas ? Patriam tamen obruit olim
 143 gloria paucorum et laudis titulique cupido
 144 haesuri saxi cinerum custodibus, ad quae
 145 discutienda valent sterilis mala robora fici,
 146 quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
 147 Expende Hannibalem ; quot libras in duce summo
 148 invenies ? Hic est quem non capit Africa Mauro
 149 percussa oceano Niloque admota tepenti
 150 rursus ad Aethiopum populos aliosque elephantos ?
 151 Additur imperiis Hispania, Pyrenaeum
 152 transilit ; opposuit natura Alpemque nivemque ;
 153 diducit scopulos et montem rumpit aceto.
 154 Jam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.
 155 "Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas
 156 frangimus et media vexillum pono Subura."
 157 O qualis facies et quali digna tabella,
 158 cum Gaetula ducem portaret belua luscum !
 159 Exitus ergo quis est ? O gloria, vincitur idem
 160 nempe et in exilium praeceps fugit atque ibi magnus
 161 mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
 162 donec Bithyno libeat vigilare tyranno.

163 Finem animae, quae res humanas miscuit olim,
 164 non gladii, non saxa dabunt nec tela, sed ille
 165 Cannarum vindex et tanti sanguinis ultor
 166 anulus. I, demens, et saevas curre per Alpes
 167 ut pueris placeas et declamatio fias.
 168 Unus Pellaeo juveni non sufficit orbis,
 169 aestuat infelix angusto limite mundi
 170 ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho ;
 171 cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
 172 sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur
 173 quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
 174 velificatus Athos et quidquid Graecia mendax
 175 audet in historia, constratum classibus isdem
 176 suppositumque rotis solidum mare, credimus altos
 177 defecisse amnes epotaque flumina Medo
 178 prandente et madidis cantat quae Sostratus alis ;
 179 ille tamen qualis rediit Salamine relictata,
 180 in Corum atque Eurum solitus saevire flagellis
 181 barbarus Aeolio numquam hoc in carcere passos,
 182 ipsum conpedibus qui vinxerat Ennosigaeum.
 183 Mitius id sane, quod non et stigmatum dignum
 184 credidit ; huic quisquam vellet servire deorum ?
 185 Sed qualis rediit ? Nempe una nave, cruentis
 186 fluctibus ac tarda per densa cadavera prora.
 187 Has totiens optata exegit gloria poenas.
 188 "Da spatium vitae, multos da, Juppiter, annos."
 189 Hoc recto vultu, solum hoc et pallidus optas.
 190 Sed quam continuis et quantis longa senectus
 191 plena malis ! Deformem et taetrum ante omnia vultum
 192 dissimilemque sui, deformem pro cute pellem
 193 pendentisque genas et talis aspice rugas
 194 quales, umbriferos ubi pandit Thabraca saltus,
 195 in vetula scalpit jam mater simia bucca.
 196 Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
 197 hoc atque ille alio, multum hic robustior illo.
 198 Una senum facies : cum voce trementia membra
 199 et jam leve caput madidique infantia nasi,
 200 frangendus misero gingiva panis inermi ;
 201 usque adeo gravis uxori natisque sibique,
 202 ut captatori moveat fastidia Cosso.
 203 Non eadem vini atque cibi torpente palato
 204 gaudia ; nam coitus jam longa oblivio, vel si
 205 coneris, jacet exiguus cum ramice nervus
 206 et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
 207 Anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
 208 canities ? Quid quod merito suspecta libido est
 209 quae venerem adfectat sine viribus ? Aspice partis
 210 nunc damnum alterius. Nam quae cantante voluptas,
 211 sit licet eximius, citharoedo sive Seleuco
 212 et quibus aurata mos est fulgere lacerna ?
 213 Quid refert, magni sedeat qua parte theatri
 214 qui vix cornicines exaudiet atque tubarum
 215 concentus ? Clamore opus est ut sentiat auris
 216 quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
 217 Praeterea minimus gelido jam in corpore sanguis
 218 febre calet sola, circumscilicet agmine facto
 219 morborum omne genus, quorum si nomina quaeras,
 220 promptius expediam quot amaverit Oppia moechos,

221 quot Themison aegros autumnno occiderit uno,
222 quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
223 pupillos, quot longa viros exorbeat uno
224 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus,
225 percurram citius quot villas possideat nunc
226 quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
227 Ille umero, hic lumbis, hic coxa debilis ; ambos
228 perdidit ille oculos et luscis invidet ; hujus
229 pallida labra cibum accipiunt digitis alienis,
230 ipse ad conspectum cenae diducere rictum
231 suetus hiat tantum ceu pullus hirundinis, ad quem
232 ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
233 membrorum damno major dementia, quae nec
234 nomina servorum nec voltum agnoscit amici
235 cum quo praeterita cenavit nocte, nec illos
236 quos genuit, quos eduxit. Nam codice saevo
237 heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
238 ad Phialen ; tantum artificis valet halitus oris,
239 quod steterat multis in carcere fornicis annis.
240 Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
241 funera natorum, rogos aspiciendus amatae
242 conjugis et fratris plenaequae sororibus urnae.
243 Haec data poena diu viventibus, ut renovata
244 semper clade domus multis in luctibus inque
245 perpetuo maerore et nigra veste senescant.
246 Rex Pylius, magno si quicquam credis Homero,
247 exemplum vitae fuit a cornice secundae.
248 Felix nimirum, qui tot per saecula mortem
249 distulit atque suos jam dextra computat annos,
250 quique novum totiens mustum bibit. Oro parumper
251 attendas quantum de legibus ipse queratur
252 fatorum et nimio de stamine, cum videt acris
253 Antilochi barbam ardentem, cum quaerit ab omni
254 quisquis adest socius cur haec in tempora duret,
255 quod facinus dignum tam longo admiserit aevo.
256 Haec eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
257 atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
258 Incolumi Troja Priamus venisset ad umbras
259 Assaraci magnis sollemnibus Hectore funus
260 portante ac reliquis fratrum cervicibus inter
261 Iliadum lacrimas, ut primos edere planctus
262 Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
263 si foret extinctus diverso tempore, quo non
264 coeperat audaces Paris aedificare carinas.
265 Longa dies igitur quid contulit ? Omnia vidit
266 eversa et flammis Asiam ferroque cadentem.
267 Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
268 et ruit ante aram summi Jovis ut vetulus bos,
269 qui domini cultris tenue et miserabile collum
270 praebet ab ingrato jam fastiditus aratro.
271 Exitus ille utcumque hominis, sed torva canino
272 latravit rictu quae post hunc vixerat uxor.
273 Festino ad nostros et regem transeo Ponti
274 et Croesum, quem vox justi facunda Solonis
275 respicere ad longae jussit spatia ultima vitae.
276 Exilium et carcer Minturnarumque paludes
277 et mendicatus victa Carthagine panis
278 hinc causas habuere ; quid illo cive tulisset

279 natura in terris, quid Roma beatius umquam,
 280 si circumducto captivorum agmine et omni
 281 bellorum pompa animam exhalasset opimam,
 282 cum de Teutonico vellet descendere curru ?
 283 Provida Pompeio dederat Campania febres
 284 optandas, sed multae urbes et publica vota
 285 vicerunt. Igitur Fortuna ipsius et urbis
 286 servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
 287 Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
 288 integer et jacuit Catilina cadavere toto.
 289 Formam optat modico pueris, majore puellis
 290 murmure, cum Veneris fanum videt, anxia mater
 291 usque ad delicias votorum. "Cur tamen" inquit
 292 "corripias ? Pulchra gaudet Latona Diana."
 293 Sed vetat optari faciem Lucretia qualem
 294 ipsa habuit, cuperet Rutilae Verginia gibbum
 295 accipere atque suum Rutilae dare. Filius autem
 296 corporis egregii miseros trepidosque parentes
 297 semper habet ; rara est adeo concordia formae
 298 atque pudicitiae. Sanctos licet horrida mores
 299 tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos,
 300 praeterea castum ingenium voltumque modesto
 301 sanguine ferventem tribuat natura benigna
 302 larga manu (quid enim puero conferre potest plus
 303 custode et cura natura potentior omni ?)
 304 non licet esse viro ; nam prodiga corruptoris
 305 improbitas ipsos audet temptare parentes :
 306 tanta in muneribus fiducia. Nullus ephebum
 307 deformem saeva castravit in arce tyrannus,
 308 nec praetextatum rapuit Nero loripedem nec
 309 strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.
 310 I nunc et juvenis specie laetare tui, quem
 311 majora expectant discrimina. Fiet adulter
 312 publicus et poenas metuet quascumque maritis
 313 irati debet, nec erit felicius astro
 314 Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
 315 interdum ille dolor plus quam lex ulla dolori
 316 concessit : necat hic ferro, secant ille cruentis
 317 verberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
 318 Sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
 319 matronae. Mox cum dederit Servilia nummos
 320 fiet et illius quam non amat, exuet omnem
 321 corporis ornatum ; quid enim ulla negaverit udis
 322 inguinibus, sive est haec Oppia sive Catulla ?
 323 Deterior totos habet illic femina mores.
 324 "Sed casto quid forma nocet ?" - Quid profuit immo
 325 Hippolyto grave propositum, quid Bellerophonti ?
 326 Erubuit ; nempe haec ceu fastidita, repulsa,
 327 nec Stheneboea minus quam Cressa, excanduit, et se
 328 concussere ambae. Mulier saevissima tunc est,
 329 cum stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
 330 suadendum esse putes cui nubere Caesaris uxor
 331 destinat. Optimus hic et formosissimus idem
 332 gentis patriciae rapitur miser extinguendus
 333 Messalinae oculis ; dudum sedet illa parato
 334 flammeolo Tyriusque palam genialis in hortis
 335 sternitur et ritu decies centena dabuntur
 336 antiquo, veniet cum signatoribus auspex.

337 Haec tu secreta et paucis commissa putabas ?
 338 Non nisi legitime volt nubere. Quid placeat dic.
 339 Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas ;
 340 si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
 341 nota urbi et populo contingat principis aurem.
 342 Dedecus ille domus sciet ultimus ; interea tu
 343 obsequere imperio, si tanti vita dierum
 344 paucorum. Quidquid levius meliusque putaris,
 345 praebenda est gladio pulchra haec et candida cervix.
 346 Nil ergo optabunt homines ? Si consilium vis,
 347 permittes ipsis expendere numinibus quid
 348 conveniat nobis rebusque sit utile nostris.
 349 Nam pro jucundis aptissima quaeque dabunt di ;
 350 carior est illis homo quam sibi. Nos animorum
 351 impulsu et caeca magnaue cupidine ducti
 352 conjugium petimus partumque uxoris, at illis
 353 notum qui pueri qualisque futura sit uxor.
 354 Ut tamen et poscas aliquid voveasque sacellis
 355 exta et candiduli divina tomacula porci,
 356 orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
 357 Fortem posce animum mortis terrore carentem,
 358 qui spatium vitae extremum inter munera ponat
 359 naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
 360 nesciat irasci, cupiat nihil et potiores
 361 Herculis aerumnas credat saevosque labores
 362 et venere et cenis et pluma Sardanapalli.
 363 Monstro quod ipse tibi possis dare ; semita certe
 364 tranquillae per virtutem patet unica vitae.
 365 Nullum numen habes, si sit prudentia. Nos te,
 366 nos facimus, Fortuna, deam caeloque locamus.

S_11 v.1 Atticus eximie si cenat, lautus habetur,
 2 si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
 3 excipitur volgi quam pauper Apicius ? Omnis
 4 convictus, thermae, stationes, omne theatrum
 5 de Rutilo. Nam dum valida ac juvenalia membra
 6 sufficiunt galeae dumque ardent sanguine, fertur
 7 non cogente quidem sed nec prohibente tribuno
 8 scripturus leges et regia verba lanistae.
 9 Multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum
 10 creditor introitum solet expectare macelli,
 11 et quibus in solo vivendi causa palato est.
 12 Egregius cenat meliusque miserrimus horum
 13 et cito casurus jam perlucante ruina.
 14 Interea gustus elementa per omnia quaerunt
 15 numquam animo preitiis obstantibus ; interius si
 16 attendas, magis illa juvant quae pluris ementur.
 17 Ergo haut difficile est perituram arcessere summam
 18 lancibus oppositis vel matris imagine fracta,
 19 et quadringentis nummis condire gulosum
 20 fictile ; sic veniunt ad miscellanea ludi.
 21 Refert ergo quis haec eadem paret ; in Rutilo nam
 22 luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 23 sumit et a censu famam trahit. Illum ego jure
 24 despiciam, qui scit quanto sublimior Atlans
 25 omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem

26 ignoret quantum ferrata distet ab arca
 27 sacculus. E caelo descendit Gnothi Seauton
 28 figendum et memori tractandum pectore, sive
 29 conjugium quaeras vel sacri in parte senatus
 30 esse velis ; neque enim lorica poscit Achillis
 31 Thersites, in qua se traducebat Ulixes ;
 32 ancipitem seu tu magno discrimine causam
 33 protegere adfectas, te consule, dic tibi qui sis,
 34 orator vehemens an Curtius et Matho buccae.
 35 Noscenda est mensura sui spectandaque rebus
 36 in summis minimisque, etiam cum piscis emetur,
 37 ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
 38 in oculis. Quis enim te deficiente crumina
 39 et crescente gula manet exitus, aere paterno
 40 ac rebus mersis in ventrem feneratoris atque
 41 argenti gravis et pecorum agrorumque capacem ?
 42 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 43 anulus, et digito mendicat Pollio nudo.
 44 Non praematuri cineres nec funus acerbum
 45 luxuriae, sed morte magis metuenda senectus.
 46 Hi plerumque gradus. Conducta pecunia Romae
 47 et coram dominis consumitur ; inde ubi paulum
 48 nescio quid superest et pallet feneratoris auctor,
 49 qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
 50 Cedere namque foro jam non est deterius quam
 51 Esquilias a ferventi migrare Subura.
 52 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 53 maestitia est, caruisse anno circensibus uno.
 54 Sanguinis in facie non haeret gutta. Morantur
 55 pauci ridiculum et fugientem ex urbe pudorem.
 56 Experiere hodie numquid pulcherrima dictu,
 57 Persice, non praestem vita ipse et moribus et re,
 58 si laudem siliquas occultus ganeo, pultes
 59 coram aliis dictem puero sed in aure placentas.
 60 Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
 61 Euandrum, venies Tirynthius aut minor illo
 62 hospes, et ipse tamen contingens sanguine caelum
 63 alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
 64 Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
 65 De Tiburtino veniet pinguissimus agro
 66 haedulus et toto grege mollior, inscius herbae
 67 necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
 68 qui plus lactis habet quam sanguinis ; et montani
 69 asparagi, posito quos legit vilica fuso ;
 70 grandia praeterea tortoque calentia faeno
 71 ova adsunt ipsis cum matribus, et servatae
 72 parte anni quales fuerant in vitibus uvae,
 73 Signinum Syriumque pirum, de corbibus isdem
 74 aemula Picenis et odoris mala recentis
 75 nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
 76 autunnum et crudi posuere pericula suci.
 77 Haec olim nostri jam luxuriosa senatus
 78 cena fuit. Curius parvo quae legerat horto
 79 ipse focus brevibus ponebat holuscula, quae nunc
 80 squalidus in magna fastidit conpede fossor,
 81 qui meminit calidae sapiat quid volva popinae.
 82 Sicci terga suis rara pendentia crate
 83 moris erat quondam festis servare diebus

84 et natalicium cognatis ponere lardum
85 accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
86 Cognatorum aliquis titulo ter consulis atque
87 castrorum imperiis et dictatoris honore
88 functus ad has epulas solito maturius ibat,
89 erectum domito referens a monte ligonem.
90 Cum tremere autem Fabios durumque Catonem
91 et Scauros et Fabricium, postremo severos
92 censoris mores etiam collega timeret,
93 nemo inter curas et seria duxit habendum,
94 qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
95 clarum Trojugenis factura et nobile fulcrum ;
96 sed nudo latere et parvis frons aerea lectis
97 vile coronati caput ostendebat aselli,
98 ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
99 Tales ergo cibi, qualis domus atque supellex.
100 Tunc rudis et Graias mirari nescius artes
101 urbibus eversis praedarum in parte reperta
102 magnorum artificum frangebatur pocula miles,
103 ut phaleris gauderet ecus caelataque cassis
104 Romuleae simulacra ferae mansuescere jussae
105 imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
106 ac nudam effigiem in clipeo venientis et hasta
107 pendentisque dei perituro ostenderet hosti.
108 Ponebant igitur Tusco farrata catino.
109 Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
110 Omnia tunc, quibus invidias si lividulus sis.
111 Templorum quoque majestas praesentior, et vox
112 nocte fere media mediamque audita per urbem
113 litore ab Oceani Gallis venientibus et dis
114 officium vatis peragentibus. His monuit nos,
115 hanc rebus Latiis curam praestare solebat
116 fictilis et nullo violatus Juppiter auro.
117 Illa domi natas nostraque ex arbore mensas
118 tempora viderunt ; hos lignum stabat ad usus,
119 annosam si forte nucem dejecerat eurus.
120 At nunc divitibus cenandi nulla voluptas,
121 nil rhombus, nil damma sapit, putere videntur
122 unguenta atque rosae, latos nisi sustinet orbes
123 grande ebur et magno sublimis pardus hiatu
124 dentibus ex illis quos mittit porta Syenes
125 et Mauri celeres et Mauro obscurior Indus
126 et quos deposuit Nabataeo belua saltu
127 jam nimios capitique graves. Hinc surgit orexis,
128 hinc stomacho vires ; nam pes argenteus illis,
129 anulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
130 convivam caveo, qui me sibi comparat et res
131 despicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
132 est eboris, nec tessellae nec calculus ex hac
133 materia, quin ipsa manubria cultellorum
134 ossea. Non tamen his ulla umquam obsonia fiunt
135 rancidula aut ideo pejor gallina secatur.
136 Sed nec structor erit cui cedere debeat omnis
137 pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
138 sumine cum magno lepore aper et pygargus
139 et Scythicae volucres et phoenicopterus ingens
140 et Gaetulus oryx hebeti lautissima ferro
141 caeditur et tota sonat ulmea cena Subura.

142 Nec frustum capreae subducere nec latus Afrae
143 novit avis noster, tirunculus ac rudis omni
144 tempore et exiguae furtis inbutus ofellae.
145 Plebeios calices et paucis assibus emptos
146 porriget incultus puer atque a frigore tutus.
147 Non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus
148 quisquam erit. Id magnum : cum posces, posce Latine.
149 Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli
150 atque hodie tantum propter convivia pexi.
151 Pastoris duri hic est filius, ille bubulci ;
152 suspirat longo non visam tempore matrem,
153 et casulam et notos tristis desiderat haedos
154 ingenui vultus puer ingenuique pudoris,
155 quales esse decet quos ardens purpura vestit,
156 nec pugillares defert in balnea raucus
157 testiculos, nec vellendas jam praebuit alas,
158 crassa nec opposito pavidus tegit inguina guto.
159 Hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis
160 a quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit ;
161 namque una atque eadem est vini patria atque ministri.
162 Forsitan expectes ut Gaditana canoro
163 incipiant prurire choro plausuque probatae
164 ad terram tremulo descendant clune puellae.
165 Spectant hoc nuptae juxta recubante marito,
166 quod pudeat narrare aliquem praesentibus ipsis.
167 Inritamentum veneris languentis et acres
168 divitis urticae ; major tamen ista voluptas
169 alterius sexus ; magis ille extenditur, et mox
170 auribus atque oculis concepta urina movetur.
171 Non capit has nugas humilis domus. Audiatur ille
172 testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
173 fornice mancipium quibus abstinet, ille fruatur
174 vocibus obscenis omnique libidinis arte,
175 qui Lacedaemonium pytismate lubricat orbem ;
176 namque ibi fortunae veniam damus. Alea turpis,
177 turpe et adulterium mediocribus : haec eadem illi
178 omnia cum faciunt, hilares nitidique vocantur.
179 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos :
180 conditor Iliados cantabitur atque Maronis
181 altisoni dubiam facientia carmina palmam.
182 Quid refert, tales versus qua voce legantur ?
183 Sed nunc dilatis averte negotia curis
184 et gratam requiem dona tibi, quando licebit
185 per totum cessare diem. Non fenoris ulla
186 mentio nec, prima si luce egressa reverti
187 nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor
188 umida suspectis referens multicia rugis
189 vexatasque comas et voltum auremque calentem.
190 Protinus ante meum quidquid dolet exue limen,
191 pone domum et servos et quidquid frangitur illis
192 aut perit, ingratos ante omnia pone sodales.
193 Interea Megalesiaca spectacula mappae
194 Idaeum sollemne colunt, similisque triumpho
195 praeda caballorum praetor sedet, ac mihi pace
196 immensae nimiaeque licet si dicere plebis,
197 totam hodie Romam circus capit, et fragor aurem
198 percutit, eventum viridis quo colligo panni.
199 Nam si deficeret, maestam attonitamque videres

200 hanc urbem veluti Cannarum in pulvere victis
 201 consulibus. Spectent juvenes, quos clamor et audax
 202 sponsio, quos cultae decet adsedis puellae.
 203 Nostra bibat vernum contracta cuticula solem
 204 effugiatque togam. Jam nunc in balnea salva
 205 fronte licet vadas, quamquam solida hora supersit
 206 ad sextam. Facere hoc non possis quinque diebus
 207 continuis, quia sunt talis quoque taedia vitae
 208 magna. Voluptates commendat rarior usus.

S_12 v.1 Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
 2 qua festus promissa deis animalia caespes
 3 expectat. Niveam reginae ducimus agnam,
 4 par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura ;
 5 sed procul extensum petulans quatit hostia funem
 6 Tarpeio servata Jovi frontemque coruscat,
 7 quippe ferox vitulus templis maturus et arae,
 8 spargendusque mero, quem jam pudet ubera matris
 9 ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
 10 Si res ampla domi similisque adfectibus esset,
 11 pinguior Hispulla traheretur taurus et ipsa
 12 mole piger, nec finitima nutritus in herba,
 13 laeta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
 14 iret et grandi cervix ferienda ministro
 15 ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
 16 nuper et incolumem sese mirantis amici.
 17 Nam praeter pelagi casus et fulminis ictus
 18 evasit. Densae caelum abscondere tenebrae
 19 nube una subitusque antemnas inpulit ignis,
 20 cum se quisque illo percussum crederet et mox
 21 attonitus nullum conferri posse putaret
 22 naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
 23 talia, tam graviter, si quando poetica surgit
 24 tempestas. Genus ecce aliud discriminis audi
 25 et miserere iterum, quamquam sint cetera sortis
 26 ejusdem pars dira quidem sed cognita multis
 27 et quam votiva testantur fana tabella
 28 plurima ; pictores quis nescit ab Iside pasci ?
 29 Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
 30 Cum plenus fluctu medius foret alveus et jam,
 31 alternum puppis latus evertentibus undis,
 32 arboris incertae, nullam prudentia cani
 33 rectoris cum ferret opem, decidere jactu
 34 coepit cum ventis, imitatus castora, qui se
 35 eunuchum ipse facit cupiens evadere damno
 36 testiculi : adeo medicatum intellegit inguen.
 37 "Fundite quae mea sunt" dicebat "cuncta" Catullus
 38 praecipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 39 purpuream teneris quoque Maecenatibus aptam,
 40 atque alias quarum generosi graminis ipsum
 41 infecit natura pecus, sed et egregius fons
 42 viribus occultis et Baeticus adjuvat aer.
 43 Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
 44 Parthenio factas, urnae cratera capacem
 45 et dignum sitiente Pholo vel conjugue Fusci ;
 46 adde et bascaudas et mille escaria, multum

47 caelati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
 48 Sed quis nunc alius qua mundi parte, quis audet
 49 argento praeferre caput rebusque salutem ?
 50 Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
 51 sed vitio caeci propter patrimonia vivunt.
 52 Jactatur rerum utilium pars maxima, sed nec
 53 damna levant. Tunc adversis urgentibus illuc
 54 reccidit ut malum ferro summitteret ; ac se
 55 explicat angustum ; discriminis ultima, quando
 56 praesidia adferimus navem factura minorem.
 57 I nunc et ventis animam committe dolato
 58 confisus ligno, digitis a morte remotus
 59 quattuor aut septem, si sit latissima, taedae ;
 60 mox cum reticulis et pane et ventre lagonae,
 61 aspice sumendas in tempestate secures.
 62 Sed postquam jacuit planum mare, tempora postquam
 63 prospera vectoris fatumque valentius euro
 64 et pelago, postquam Parcae meliora benigna
 65 pensa manu ducunt hilares et staminis albi
 66 lanificae, modica nec multum fortior aura
 67 ventus adest, inopi miserabilis arte cucurrit
 68 vestibus extentis et, quod superaverat unum,
 69 velo prora suo. Jam deficientibus austris
 70 spes vitae cum sole reedit. Tum gratus Iulo
 71 atque novercali sedes praelata Lavino
 72 conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 73 scrofa dedit, laetis Phrygibus miserabile sumen,
 74 et numquam visis triginta clara mamillis.
 75 Tandem intrat positas inclusa per aequora moles
 76 Tyrrhenamque pharon porrectaque bracchia rursum
 77 quae pelago occurrunt medio longeque relinquunt
 78 Italiam ; non sic igitur mirabere portus
 79 quos natura dedit. Sed trunca puppe magister
 80 interiora petit, Baianae pervia cumbae,
 81 tuti stagna sinus. Gaudent ubi vertice raso
 82 garrula securi narrare pericula nautae.
 83 Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes
 84 sertaque delubris et farra inponite cultris
 85 ac mollis ornate focos glebamque virentem.
 86 Jam sequar et sacro, quod praestat, rite peracto
 87 inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
 88 accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
 89 Hic nostrum placabo Jovem Laribusque paternis
 90 tura dabo atque omnis violae jactabo colores.
 91 Cuncta nitent, longos erexit janua ramos
 92 et matutinis operatur festa lucernis.
 93 Neu suspecta tibi sint haec, Corvine, Catullus,
 94 pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
 95 tres habet heredes. Libet expectare quis aegram
 96 et claudentem oculos gallinam inpendat amico
 97 tam sterili ; verum haec nimia est inpensa ; coturnix
 98 nulla umquam pro patre cadet. Sentire calorem
 99 si coepit locuples Gallitta et Pacius orbi,
 100 legitime fixis vestitur tota libellis
 101 porticus, existunt qui promittant hecatomben,
 102 quatenus hic non sunt nec venales elephantii,
 103 nec Latio aut usquam sub nostro sidere talis
 104 belua concipitur, sed furva gente petita

105 arboribus Rutulis et Turni pascitur agro,
 106 Caesaris armentum nulli servire paratum
 107 privato, siquidem Tyrio parere solebant
 108 Hannibali et nostris ducibus regique Molosso
 109 horum majores ac dorso ferre cohortis,
 110 partem aliquam belli, et euntem in proelia turrem.
 111 Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
 112 Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras
 113 et cadat ante Lares Gallittae victima sola
 114 tantis digna deis et captatoribus horum.
 115 Alter enim, si concedas, mactare vovebit
 116 de grege servorum magna et pulcherrima quaeque,
 117 corpora, vel pueris et frontibus ancillarum
 118 inponet vittas et, si qua est nubilis illi
 119 Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
 120 non sperat tragicae furtiva piacula cervae.
 121 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 122 mille rates ; nam si Libitinam evaserit aeger,
 123 delebit tabulas inclusus carcere nassae
 124 post meritum sane mirandum atque omnia soli
 125 forsitan Pacuvio breviter dabit. Ille superbus
 126 incedet victis rivalibus. Ergo vides quam
 127 grande operae pretium faciat jugulata Mycenis.
 128 Vivat Pacuvius quaeso vel Nestora totum,
 129 possideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
 130 exaequet, nec amet quemquam nec ametur ab ullo.

S_13 v.1 Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
 2 displicet auctori. Prima est haec ultio, quod se
 3 iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
 4 gratia fallaci praetoris vicerit urna ;
 5 quid sentire putas homines, Calvine, recenti
 6 de scelere et fidei violatae crimine ? Sed nec
 7 tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
 8 jacturae te mergat onus, nec rara videmus
 9 quae pateris ; casus multis hic cognitus ac jam
 10 tritus et e medio fortunae ductus acervo.
 11 Ponamus nimios gemitus. Flagrantior aequo
 12 non debet dolor esse viri nec volnere major.
 13 Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
 14 particulam vix ferre potes spumantibus ardens
 15 visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
 16 depositum ? Stupet haec qui jam post terga reliquit
 17 sexaginta annos Fonteio consule natus ?
 18 An nihil in melius tot rerum proficis usu ?
 19 Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis,
 20 victrix fortunae sapientia, ducimus autem
 21 hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae
 22 nec jactare jugum vita didicere magistra.
 23 Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 24 perfidiam, fraudes atque omni ex crimine lucrum
 25 quaesitum et partos gladio vel pyxide nummos ?
 26 Rari quippe boni, numera, vix sunt totidem quot
 27 Thebarum portae vel divitis ostia Nili.
 28 Nunc aetas agitur pejoraque saecula ferri
 29 temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa

30 nomen et a nullo posuit natura metallo.
31 Nos hominum divomque fidem clamore ciemus
32 quanto Faesidium laudat vocalis agentem
33 sportula ? Dic, senior bulla dignissime, nescis
34 quas habeat veneres aliena pecunia ? nescis
35 quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
36 exigis a quoquam ne pejeret et putet ullis
37 esse aliquod numen templis araeque rubenti ?
38 Quondam hoc indigenae vivebant more, priusquam
39 sumeret agrestem posito diademate falcem
40 Saturnus fugiens, tunc cum virguncula Juno
41 et privatus adhuc Idaeis Juppiter antris,
42 nulla super nubes convivium caelicolarum
43 nec puer Iliacus formosa nec Herculis uxor
44 ad cyathos, et jam siccato nectare tergens
45 brachia Volcanus Liparaea nigra taberna,
46 prandebat sibi quisque deus nec turba deorum
47 talis ut est hodie, contentaque sidera paucis
48 numinibus miserum urgebant Atlanta minori
49 pondere, nondum imi sortitus triste profundi
50 imperium aut Sicala torvos cum conjuge Pluton,
51 nec rota nec Furiae nec saxum aut volturis atri
52 poena, sed infernis hilares sine regibus umbrae.
53 Inprobitas illo fuit admirabilis aevo,
54 credebant quo grande nefas et morte piandum
55 si juvenis vetulo non adsurrexerat et si
56 barbato cuicumque puer, licet ipse videret
57 plura domi fraga et majores glandis acervos ;
58 tam venerabile erat praecedere quattuor annis,
59 primaque par adeo sacrae lanugo senectae.
60 Nunc si depositum non infitietur amicus,
61 si reddat veterem cum tota aerugine follem,
62 prodigiosa fides et Tuscis digna libellis
63 quaeque coronata lustrari debeat agna.
64 Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
65 hoc monstrum puero et miranti sub aratro
66 piscibus inventis et fetae comparo mulae,
67 sollicitus, tamquam lapides effuderit imber
68 examenque apium longa consederit uva
69 culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
70 gurgitibus miris et lactis vertice torrens.
71 Intercepta decem quereris sestertia fraude
72 sacrilega. Quid si bis centum perdidit alter
73 hoc arcana modo ? majorem tertius illa
74 summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae ?
75 Tam facile et pronum est superos contemnere testes,
76 si mortalis idem nemo sciat. Aspice quanta
77 voce neget, quae sit ficti constantia vultus ;
78 per Solis radios Tarpeiaque fulmina jurat
79 et Martis frameam et Cirrhaei spicula vatis,
80 per calamos venatricis pharetramque puellae
81 perque tuum, pater Aegaei Neptune, tridentem.
82 Addit et Herculeos arcus hastamque Minervae,
83 quidquid habent telorum armamentaria caeli.
84 Si vero et pater est, "Comedam" inquit "flebile nati
85 sinciput elixi Pharioque madentis aceto."
86 Sunt in fortunae qui casibus omnia ponant
87 et nullo credant mundum rectore moveri

88 natura volvente vices et lucis et anni,
89 atque ideo intrepididi quaecumque altaria tangunt.
90 Est alius metuens ne crimen poena sequatur ;
91 hic putat esse deos et pejerat, atque ita secum,
92 "Decernat quodcumque volet de corpore nostro
93 Isis et irato feriat mea lumina sistro,
94 dummodo vel caecus teneam quos abnego nummos.
95 Et pthisis et vomicae putres et dimidium crus
96 sunt tanti. Pauper locupletem optare podagram
97 nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra nec
98 Archigene ; quid enim velocis gloria plantae
99 praestat et esuriens Pisaeae ramus olivae ?
100 Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est ;
101 si curant igitur cunctos punire nocentes,
102 quando ad me venient ? Sed et exorabile numen
103 fortasse experiar ; solet his ignoscere. Multi
104 committunt eadem diverso crimina fato :
105 ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema."
106 Sic animum dirae trepidum formidine culpae
107 confirmat, tunc te sacra ad delubra vocantem
108 praecedat, trahere immo ultro ac vexare paratus.
109 Nam cum magna malae superest audacia causae,
110 creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
111 urbani qualem fugitivus scurra Catulli ;
112 tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
113 vel potius quantum Gradivus Homericus, "Audis,
114 Juppiter, haec nec labra moves, cum mittere vocem
115 debueris vel marmoreus vel aeneus ? aut cur
116 in carbone tuo charta pia tura soluta
117 ponimus et sectum vituli jecur albaque porci
118 omenta ? Ut video, nullum discrimen habendum est
119 effigies inter vestras statuamque Vagelli."
120 Accipe quae contra valeat solacia ferre
121 et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legit
122 a Cynicis tunica distantia, non Epicurum
123 suspicit exigui laetum plantaribus horti.
124 Curentur dubii medicis majoribus aegri,
125 tu venam vel discipulo committe Philippi.
126 Si nullum in terris tam detestabile factum
127 ostendis, taceo, nec pugnis caedere pectus
128 te veto nec plana faciem contundere palma,
129 quandoquidem accepto claudenda est janua damno
130 et majore domus gemitu, majore tumultu
131 planguntur nummi quam funera ; nemo dolorem
132 fingit in hoc casu, vestem diducere summam
133 contentus, vexare oculos umore coacto ;
134 ploratur lacrimis amissa pecunia veris.
135 Sed si cuncta vides simili fora plena querella,
136 si deciens lectis diversa parte tabellis
137 vana supervacui dicunt chirographa ligni,
138 arguit ipsorum quos littera gemmaque princeps
139 sardonichum, oculis quae custoditur eburnis,
140 ten, o delicias, extra communia censes
141 ponendum, quia tu gallinae filius albae,
142 nos viles pulli nati infelicibus ovis ?
143 Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
144 si flectas oculos majora ad crimina. Confer
145 conductum latronem, incendia sulphure coepta

146 atque dolo, primos cum janua colligit ignes ;
 147 confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
 148 pocula adorandae robiginis et populorum
 149 dona vel antiquo positas a rege coronas ;
 150 haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus qui
 151 radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam
 152 Neptuni, qui bratteolam de Castore ducat ;
 153 an dubitet solitus totum conflare Tonantem ?
 154 Confer et artifices mercatoremque veneni
 155 et deducendum corio bovis in mare, cum quo
 156 clauditur adversis innoxia simia fatis.
 157 Haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus urbis
 158 usque a lucifero donec lux occidat audit ?
 159 Humani generis mores tibi nosse volenti
 160 sufficit una domus ; paucos consume dies et
 161 dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
 162 Quis tumidum guttur miratur in Alpibus aut quis
 163 in Meroe crasso majorem infante mamillam ?
 164 Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
 165 caesariem et madido torquentem cornua cirro ?
 166 Nempe quod haec illis natura est omnibus una.
 167 Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
 168 Pygmaeus parvis currit bellator in armis,
 169 mox inpar hosti raptusque per aera curvis
 170 unguibus a saeva fertur grue. Si videas hoc
 171 gentibus in nostris, risu quatiare ; sed illic,
 172 quamquam eadem adsidue spectentur proelia, ridet
 173 nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
 174 "Nullane pejuri capitis fraudisque nefandae
 175 poena erit ? " Abreptum crede hunc graviore catena
 176 protinus et nostro (quid plus velit ira ?) necari
 177 arbitrio ; manet illa tamen jactura, nec umquam
 178 depositum tibi sospes erit, sed corpore trunco
 179 invidiosa dabit minimus solacia sanguis.
 180 "At vindicta bonum vita jucundius ipsa."
 181 Nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
 182 interdum aut levibus videas flagrantia causis,
 183 quantulacumque adeo est occasio sufficit irae ;
 184 Chrysippus non dicet idem nec mite Thaletis
 185 ingenium dulcique senex vicinus Hymetto,
 186 qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
 187 accusatori nollet dare. Plurima felix
 188 paulatim vitia atque errores exuit, omnes
 189 prima docens rectum, sapientia. Quippe minuti
 190 semper et infirmi est animi exiguique voluptas
 191 ultio. Continuo sic collige, quod vindicta
 192 nemo magis gaudet quam femina. Cur tamen hos tu
 193 evasisse putes, quos diri conscia facti
 194 mens habet attonitos et surdo verbere caedit
 195 occultum quatiente animo tortore flagellum ?
 196 Poena autem vehemens ac multo saevior illis
 197 quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
 198 nocte dieque suum gestare in pectore testem.
 199 Spartano cuidam respondit Pythia vates
 200 haut impunitum quondam fore quod dubitaret
 201 depositum retinere et fraudem jure tueri
 202 jurando. Quaerebat enim quae numinis esset
 203 mens et an hoc illi facinus suaderet Apollo.

204 Reddidit ergo metu, non moribus, et tamen omnem
 205 vocem adyti dignam templo veramque probavit
 206 extinctus tota pariter cum prole domoque
 207 et quamvis longa deductis gente propinquis.
 208 Has patitur poenas peccandi sola voluntas.
 209 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 210 facti crimen habet. Cedo si conata peregit.
 211 Perpetua anxietas nec mensae tempore cessat,
 212 faucibus ut morbo siccis interque molares
 213 difficili crescente cibo, sed vina misellus
 214 expuit, Albani veteris pretiosa senectus
 215 displicet ; ostendas melius, densissima ruga
 216 cogitur in frontem velut acri ducta Falerno.
 217 Nocte brevem si forte indulsit cura soporem
 218 et toto versata toro jam membra quiescunt,
 219 continuo templum et violati numinis aras
 220 et, quod praecipuis mentem sudoribus urguet,
 221 te videt in somnis ; tua sacra et major imago
 222 humana turbat pavidum cogitque fateri.
 223 Hi sunt qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
 224 cum tonat, exanimes, primo quoque murmure caeli,
 225 non quasi fortuitus nec ventorum rabie sed
 226 iratus cadat in terras et judicet ignis.
 227 Illa nihil nocuit : cura graviore timetur
 228 proxima tempestas velut hoc dilata sereno.
 229 Praeterea lateris vigili cum febre dolorem
 230 si coepere pati, missum ad sua corpora morbum
 231 infesto credunt a numine, saxa deorum
 232 haec et tela putant. Pecudem spondere sacello
 233 balantem et Laribus cristam promittere galli
 234 non audent ; quid enim sperare nocentibus aegris
 235 concessum ? Vel quae non dignior hostia vita ?
 236 Mobilis et varia est ferme natura malorum ;
 237 cum scelus admittunt, superest constantia ; quod fas
 238 atque nefas tandem incipiunt sentire peractis
 239 criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
 240 damnatos fixa et mutari nescia. Nam quis
 241 peccandi finem posuit sibi ? Quando recepit
 242 ejectum semel attrita de fronte ruborem ?
 243 Quisnam hominum est quem tu contentum videris uno
 244 flagitio ? Dabit in laqueum vestigia noster
 245 perfidus et nigri patietur carceris uncum
 246 aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes
 247 exulibus magnis. Poena gaudebis amara
 248 nominis invisi tandemque fatebere laetus
 249 nec surdum nec Teresian quemquam esse deorum.

S_14 v.1 Plurima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra
 2 et nitidis maculam haesuram figentia rebus,
 3 quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
 4 Si damnosa senem juvat alea, ludit et heres
 5 bullatus parvoque eadem movet arma fritillo.
 6 Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
 7 concedet juvenis, qui radere tubera terrae,
 8 boletum condire et eodem jure natantis
 9 mergere ficedulas didicit nebulone parente

10 et cana monstrante gula ; cum septimus annus
11 transierit puerum, nondum omni dente renato,
12 barbatos licet admoveas mille inde magistros,
13 hinc totidem, cupiet lauto cenare paratu
14 semper et a magna non degenerare culina.
15 Mitem animum et mores modicis erroribus aequos
16 praecipit atque animas servorum et corpora nostra
17 materia constare putat paribusque elementis,
18 an saevire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
19 plagarum strepitu et nullam Sirena flagellis
20 conparat, Antiphates trepidi laris ac Polyphemus,
21 tunc felix, quotiens aliquis tortore vocato
22 uritur ardenti duo propter lintea ferro ?
23 Quid suadet juveni laetus stridore catenae,
24 quem mire adficiunt inscripta, ergastula, carcer ?
25 Rusticus expectas ut non sit adultera Largae
26 filia, quae numquam maternos dicere moechos
27 tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
28 ut non ter deciens respiret ? Conscia matri
29 virgo fuit, ceras nunc hac dictante pusillas
30 implet et ad moechum dat eisdem ferre cinaedis.
31 Sic natura jubet : velocius et citius nos
32 corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
33 cum subeant animos auctoribus. Unus et alter
34 forsitan haec spernant juvenes, quibus arte benigna
35 et meliore luto finxit praecordia Titan,
36 sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt
37 et monstrata diu veteris trahit orbita culpae.
38 Abstineas igitur damnandis. Hujus enim vel
39 una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
40 ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
41 turpibus ac pravis omnes sumus, et Catilinam
42 quocumque in populo videas, quocumque sub axe,
43 sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
44 Nil dictu foedum visuque haec limina tangat,
45 intra quae pater est ; procul, a procul inde puellae
46 lenonum et cantus pernoctantis parasiti.
47 Maxima debetur puero reverentia, si quid
48 turpe paras ; nec tu pueri contempseris annos,
49 sed peccaturo obstet tibi filius infans.
50 Nam si quid dignum censoris fecerit ira
51 quandoque et similem tibi se non corpore tantum
52 nec vultu dederit, morum quoque filius et qui
53 omnia deterius tua per vestigia peccet,
54 corripies nimirum et castigabis acerbo
55 clamore ac post haec tabulas mutare parabis ?
56 Unde tibi frontem libertatemque parentis,
57 cum facias pejora senex vacuumque cerebro
58 jam pridem caput hoc ventosa cucurbita quaerat ?
59 Hospite venturo cessabit nemo tuorum.
60 "Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
61 arida cum tota descendat aranea tela ;
62 hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter."
63 Vox domini furit instantis virgamque tenentis.
64 Ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
65 atria displiceant oculis venientis amici,
66 ne perfusa luto sit porticus, et tamen uno
67 semodio scobis haec emendat servulus unus ;

68 illud non agitas, ut sanctam filius omni
 69 aspiciat sine labe domum vitioque carentem ?
 70 Gratium est quod patriae civem populoque dedisti,
 71 si facis ut patriae sit idoneus, utilis agris,
 72 utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
 73 Plurimum enim intererit quibus artibus et quibus hunc tu
 74 moribus instituas. Serpente ciconia pullos
 75 nutrit et inventa per devia rura lacerta ;
 76 illi eadem sumptis quaerunt animalia pinnis.
 77 Voltur jumento et canibus crucibusque relictis
 78 ad fetus properat partemque cadaveris adfert ;
 79 hic est ergo cibus magni quoque volturis et se
 80 pascentis, propria cum jam facit arbore nidos.
 81 Sed leporem aut capream famulae Jovis et generosae
 82 in saltu venantur aves, hinc praeda cubili
 83 ponitur : inde autem cum se matura levavit
 84 progenies stimulante fame festinat ad illam
 85 quam primum praedam rupto gustaverat ovo.
 86 Aedificator erat Cretonius et modo curvo
 87 litore Caietae, summa nunc Tiburis arce,
 88 nunc Praenestinis in montibus alta parabat
 89 culmina villarum Graecis longeque petitis
 90 marmoribus vincens Fortunae atque Herculis aedem,
 91 ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
 92 Dum sic ergo habitat Cretonius, inminuit rem,
 93 fregit opes, nec parva tamen mensura relictae
 94 partis erat ; totam hanc turbavit filius amens,
 95 dum meliore novas attollit marmore villas.
 96 Quidam sortiti metuentem sabbata patrem
 97 nil praeter nubes et caeli numen adorant,
 98 nec distare putant humana carne suillam,
 99 qua pater abstinuit, mox et praepudia ponunt ;
 100 Romanas autem soliti contemnere leges
 101 Judaicum ediscunt et servant ac metuunt jus,
 102 tradidit arcano quodcumque volumine Moyses,
 103 non monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
 104 quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
 105 Sed pater in causa, cui septima quaeque fuit lux
 106 ignava et partem vitae non attigit ullam.
 107 Sponte tamen juvenes imitantur cetera, solam
 108 inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
 109 Fallit enim vitium specie virtutis et umbra,
 110 cum sit triste habitu vultuque et veste severum
 111 nec dubie tamquam frugi laudetur avarus,
 112 tamquam parcus homo et rerum tutela suarum
 113 certa magis quam si fortunas servet easdem
 114 Hesperidum serpens aut Ponticus. Adde quod hunc de
 115 quo loquor egregium populus putat acquirendi
 116 artificem ; quippe his crescunt patrimonia fabris,
 117 sed crescunt quocumque modo, majoraque fiunt,
 118 incude adsidua semperque ardente camino.
 119 Et pater ergo animi felices credit avaros,
 120 qui miratur opes, qui nulla exempla beati
 121 pauperis esse putat ; juvenes hortatur ut illa
 122 ire via pergant et eidem incumbere sectae.
 123 Sunt quaedam vitiorum elementa, his protinus illos
 124 inbuit et cogit minimas ediscere sordes ;
 125 mox acquirendi docet insatiabile votum.

126 Servorum ventres modio castigat iniquo
 127 ipse quoque esuriens, neque enim omnia sustinet umquam
 128 mucida caerulei panis consumere frusta,
 129 hesternum solitus medio servare minutal
 130 Septembri nec non differre in tempora cenae
 131 alterius conchem aestivam cum parte lacerti
 132 signatam vel dimidio putrique siluro
 133 filaque sectivi numerata includere porri ;
 134 invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
 135 Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
 136 cum furor haut dubius, cum sit manifesta phrenesis,
 137 ut locuples moriaris, egentis vivere fato ?
 138 Interea pleno cum turget sacculus ore,
 139 crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crevit,
 140 et minus hanc optat qui non habet. Ergo paratur
 141 altera villa tibi, cum rus non sufficit unum
 142 et proferre libet finis majorque videtur
 143 et melior vicina seges, mercaris et hanc et
 144 arbusta et densa montem qui canet oliva.
 145 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
 146 nocte boves macri lassoque famelica collo
 147 jumenta ad viridis hujus mittentur aristas,
 148 nec prius inde domum quam tota novalia saevos
 149 in ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 150 Dicere vix possis quam multi talia plorent
 151 et quot venales injuria fecerit agros.
 152 Sed qui sermones, quam foede bucina famae !
 153 "Quid nocet haec ? " inquit, "tunicam mihi malo lupini
 154 quam si me toto laudet vicinia pago
 155 exigui ruris paucissima farra secantem."
 156 Scilicet et morbis et debilitate carebis,
 157 et luctum et curam effugies, et tempora vitae
 158 longa tibi posthac fato meliore dabuntur,
 159 si tantum culti solus possederis agri,
 160 quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
 161 Mox etiam fractis aetate ac Punica passis
 162 proelia vel Pyrrhum inmanem gladiosque Molossos
 163 tandem pro multis vix jugera bina dabantur
 164 vulneribus ; merces haec sanguinis atque laboris
 165 nulli visa umquam meritis minor aut ingratae
 166 curta fides patriae ; saturabat glebula talis
 167 patrem ipsum turbamque casae, qua feta jacebat
 168 uxor et infantes ludebant quattuor, unus
 169 vernula, tres domini, sed magnis fratribus horum
 170 a scrobe vel sulco redeuntibus altera cena
 171 amplior et grandes fumabant pultibus ollae ;
 172 nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
 173 Inde fere scelerum causae, nec plura venena
 174 miscuit aut ferro grassatur saepius ullum
 175 humanae mentis vitium quam saeva cupido
 176 inmodici census. Nam dives qui fieri vult,
 177 et cito vult fieri ; sed quae reverentia legum,
 178 quis metus aut pudor est umquam properantis avari ?
 179 "Vivite contenti casulis et collibus istis,
 180 o pueri" Marsus dicebat et Hernicus olim
 181 Vestinusque senex ; "panem quaeramus aratro,
 182 qui satis est mensis ; laudant hoc numina ruris,
 183 quorum ope et auxilio gratae post munus aristae

184 contingunt homini veteris fastidia quercus.
 185 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
 186 per glaciem perone tegi, qui summovet euros
 187 pellibus inversis : peregrina ignotaque nobis
 188 ad scelus atque nefas, quaecumque est, purpura ducit."
 189 Haec illi veteres praecepta minoribus. At nunc
 190 post finem autumni media de nocte supinum
 191 clamosus juvenem pater excitat : "Accipe ceras,
 192 scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
 193 majorum leges. Aut vitem posce libello,
 194 sed caput intactum buxo narisque pilosas
 195 adnotet et grandes miretur Laelius alas ;
 196 dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
 197 ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
 198 adferat. Aut longos castrorum ferre labores
 199 si piget et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
 200 cum lituis audita, pares quod vendere possis
 201 pluris dimidio, nec te fastidia mercis
 202 ullius subeant ablegandae Tiberim ultra,
 203 neu credas ponendum aliquid discriminis inter
 204 unguenta et corium ; lucri bonus est odor ex re
 205 qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
 206 versetur dis atque ipso Jove digna poeta :
 207 "Unde habeas quaerit nemo, sed oportet habere."
 208 Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae,
 209 hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae."
 210 Talibus instantem monitis quemcumque parentem
 211 sic possem adfari : "Dic, o vanissime, quis te
 212 festinare jubet ? Meliorem praesto magistro
 213 discipulum. Securus abi : vinceris, ut Ajax
 214 praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
 215 Parcendum est teneris ; nondum implevere medullas
 216 maturae mala nequitiae. Cum pectere barbam
 217 coeperit et longae mucronem admittere cultri,
 218 falsus erit testis, vendet perjuriam summa
 219 exigua et Cereris tangens aramque pedemque.
 220 Elatam jam crede nurum, si limina vestra
 221 mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur
 222 per somnum digitis ! Nam quae terraque marique
 223 acquirenda putas brevior via conferet illi ;
 224 nullus enim magni sceleris labor. "Haec ego numquam
 225 mandavi" dices olim "nec talia suasi."
 226 Mentis causa malae tamen est et origo penes te.
 227 Nam quisquis magni census praecepit amorem
 228 et laevo monitu pueros producit avaros
 229 et qui per fraudes patrimonia conduplicari
 230 dat libertatem et totas effundit habenas
 231 curriculo, quem si revoces, subsistere nescit
 232 et te contempto rapitur metisque relictis ;
 233 nemo satis credit tantum delinquere quantum
 234 permittas. Adeo indulgent sibi latius ipsi.
 235 Cum dicis juveni stultum qui donet amico,
 236 qui paupertatem levet attollatque propinqui,
 237 et spoliare doces et circumscribere et omni
 238 crimine divitias acquirere, quarum amor in te
 239 quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
 240 dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoecus,
 241 in quorum sulcis legiones dentibus anguis

242 cum clipeis nascuntur et horrida bella capessunt
 243 continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
 244 Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
 245 flagrantem late et rapientem cuncta videbis.
 246 Nec tibi parceretur misero, trepidumque magistrum
 247 in cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
 248 Nota mathematicis genesis tua, sed grave tardas
 249 expectare colus : morieris stamine nondum
 250 abrupto. Jam nunc obstas et vota moraris,
 251 jam torquet juvenem longa et cervina senectus.
 252 Ocius Archigenen quaere atque eme quod Mithridates
 253 composuit ; si vis aliam decerpere ficum
 254 atque alias tractare rosas, medicamen habendum est,
 255 sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex."
 256 Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
 257 nulla aequare queas praetoris pulpita lauti,
 258 si spectes quanto capitis discrimine constant
 259 incrementa domus, aerata multus in arca
 260 fiscus et ad vigilem ponendi Castora nummi
 261 ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit et res
 262 non potuit servare suas. Ergo omnia Florae
 263 et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquant ;
 264 tanto majores humana negotia ludi.
 265 An magis oblectant animum jactata petauro
 266 corpora quique solet rectum descendere funem,
 267 quam tu, Corycia semper qui puppe moraris,
 268 atque habitas, coro semper tollendus et austro,
 269 perditus ac vilis sacci mercator olentis,
 270 qui gaudes pingue antiquae de litore Cretae
 271 passum et municipes Jovis advexisse lagonas ?
 272 Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
 273 victum illa mercede parat, brumamque famemque
 274 illa reste cavet : tu propter mille talenta
 275 et centum villas temerarius. Aspice portus
 276 et plenum magnis trabibus mare : plus hominum est jam
 277 in pelago. Veniet classis quocumque vocarit
 278 spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
 279 aequora transiliet, sed longe Calpe relicta
 280 audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
 281 Grande operae pretium est, ut tenso folle reverti
 282 inde domum possis tumidaque superbus aluta,
 283 Oceani monstra et juvenes vidisse marinos.
 284 Non unus mentes agitat furor. Ille sororis
 285 in manibus voltu Eumenidum terretur et igni,
 286 hic bove percusso mugire Agamemnona credit
 287 aut Ithacum ; parcat tunicis licet atque lacernis,
 288 curatoris eget qui navem mercibus implet
 289 ad summum latus et tabula distinguitur unda,
 290 cum sit causa mali tanti et discriminis hujus
 291 concisum argentum in titulos faciesque minutas.
 292 Occurrunt nubes et fulgura : "Solvite funem,"
 293 frumenti dominus clamat piperisve coempti,
 294 "nil color hic caeli, nil fascia nigra minatur ;
 295 aestivom tonat." Infelix hac forsitan ipsa
 296 nocte cadet fractis trabibus fluctuque premetur
 297 obrutus et zonam laeva morsuque tenebit.
 298 Sed cujus votis modo non suffecerat aurum
 299 quod Tagus et rutila voluit Pactolus harena,

300 frigida sufficient velantes inguina panni
 301 exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
 302 dum rogat et picta se tempestate tuetur.
 303 Tantis parta malis cura majore metuque
 304 servantur : misera est magni custodia census.
 305 Dispositis praedives amis vigilare cohortem
 306 servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
 307 electro signisque suis Phrygiaque columna
 308 atque ebore et lata testudine. Dolia nudi
 309 non ardent Cynici ; si fregeris, altera fiet
 310 cras domus atque eadem plumbo commissa manebit.
 311 Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
 312 magnum habitatorem, quanto felicior hic qui
 313 nil cuperet quam qui totum sibi posceret orbem
 314 passurus gestis aequanda pericula rebus.
 315 Nullum numen habes, si sit prudentia ; nos te,
 316 nos facimus, Fortuna, deam. Mensura tamen quae
 317 sufficiat census, si quis me consulat, edam :
 318 in quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
 319 quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
 320 quantum Socratici ceperunt ante penates ;
 321 numquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
 322 Acribus exemplis videor te cludere ? Misce
 323 ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
 324 bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
 325 Haec quoque si rugam trahit extenditque labellum,
 326 sume duos equites, fac tertia quadringenta.
 327 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra,
 328 nec Croesi fortuna umquam nec Persica regna
 329 sufficient animo nec divitiae Narcissi,
 330 indulsit Caesar cui Claudius omnia, cujus
 331 paruit imperiis uxorem occidere jussus.

S_15 v.1 Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
 2 Aegyptos portenta colat ? Crocodilon adorat
 3 pars haec, illa pavet saturam serpentibus ibin ;
 4 effigies sacri nitet aurea cercopithecii,
 5 dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae
 6 atque vetus Thebe centum jacet obruta portis ;
 7 Illic aeluros, hic piscem fluminis, illic
 8 oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
 9 Porrum et caepe nefas violare et frangere morsu ;
 10 o sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis
 11 numina ! Lanatis animalibus abstinet omnis
 12 mensa, nefas illic fetum jugulare capellae,
 13 carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
 14 tale super cenam facinus narraret Ulixes
 15 Alcinoos, bilem aut risum fortasse quibusdam
 16 moverat ut mendax aretalogus. "In mare nemo
 17 hunc abicit saeva dignum veraque Charybdi,
 18 fingentem inmanis Laestrygonas atque Cyclopas ?
 19 Nam citius Scyllam vel concurrentia saxa
 20 Cyaneis plenos et tempestatibus utres
 21 crediderim aut tenui percussum verbere Circes
 22 et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
 23 Tam vacui capitibus populum Phaeaca putavit ? "

24 Sic aliquis merito nondum ebrius et minimum qui
 25 de Corcyraea temetum duxerat urna.
 26 Solus enim haec Ithacus nullo sub teste canebat ;
 27 nos miranda quidem sed nuper consule Junco
 28 gesta super calidae referemus moenia Copti,
 29 nos volgi scelus et cunctis graviora coturnis ;
 30 nam scelus, a Pyrrha quamquam omnia syrmata volvas,
 31 nullus apud tragicos populus facit. Accipe nostro
 32 dira quod exemplum feritas produxerit aevo.
 33 Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
 34 immortale odium et numquam sanabile vulnus,
 35 ardet adhuc Ombos et Tentyra. Summus utrimque
 36 inde furor volgo, quod numina vicinorum
 37 odit uterque locus, cum solos credat habendos
 38 esse deos quos ipse colit. Sed tempore festo
 39 alterius populi rapienda occasio cunctis
 40 visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
 41 laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia cenae
 42 sentirent positis ad templa et compita mensis
 43 pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
 44 septimus interdum sol invenit. Horrida sane
 45 Aegyptos, sed luxuria, quantum ipse notavi,
 46 barbara famoso non cedit turba Canopo.
 47 Adde quod et facilis victoria de madidis et
 48 blaesis atque mero titubantibus. Inde virorum
 49 saltatus nigro tibicine, qualiacumque
 50 unguenta et flores multaeque in fronte coronae.
 51 Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima sonare
 52 incipiunt ; animis ardentibus ; haec tuba rixae.
 53 Dein clamore pari concurritur, et vice teli
 54 saevit nuda manus. Paucae sine volnere malae,
 55 vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus
 56 integer. Aspiceres jam cuncta per agmina vultus
 57 dimidios, alias facies et hiantia ruptis
 58 ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnosc.
 59 Ludere se credunt ipsi tamen et puerilis
 60 exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
 61 Et sane quo tot rixantis milia turbae,
 62 si vivunt omnes ? Ergo acrior impetus, et jam
 63 saxa inclinatis per humum quaesita lacertis
 64 incipiunt torquere, domestica seditio
 65 tela, nec hunc lapidem, qualis et Turnus et Ajax,
 66 vel quo Tydides percussit pondere coxam
 67 Aeneae, sed quem valeant emittere dextrae
 68 illis dissimiles et nostro tempore natae.
 69 Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero,
 70 terra malos homines nunc educat atque pusillos ;
 71 ergo deus, quicumque aspexit, ridet et odit.
 72 A devotulo repetatur fabula. Postquam
 73 subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
 74 audet et infestis pugnam instaurare sagittis.
 75 Terga fugae celeri praestant instantibus Ombis
 76 qui vicina colunt umbrosae Tentyra palmae.
 77 Labitur hic quidam nimia formidine cursum
 78 praecipitans capiturque. Ast illum in plurima sectum
 79 frustra et particulas, ut multis mortuus unus
 80 sufficeret, totum corrosis ossibus edit
 81 victrix turba, nec ardenti decoxit aeno

82 aut veribus, longum usque adeo tardumque putavit
83 expectare focos, contenta cadavere crudo.
84 Hic gaudere libet quod non violaverit ignem
85 quem summa caeli raptum de parte Prometheus
86 donavit terris ; elemento gratulor, et te
87 exultare reor. Sed qui mordere cadaver
88 sustinuit nil umquam hac carne libentius edit ;
89 nam scelere in tanto ne quaeras et dubites an
90 prima voluptatem gula senserit, ultimus ante
91 qui stetit, absumpto jam toto corpore ductis
92 per terram digitis aliquid de sanguine gustat.
93 Vascones, ut fama est, alimentis talibus usi
94 produxere animas, sed res diversa, sed illic
95 fortunae invidia est bellorumque ultima, casus
96 extremi, longae dira obsidionis egestas ;
97 hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
98 exemplum esse tibi, sicut modo dicta mihi gens.
99 Post omnis herbas, post cuncta animalia, quidquid
100 cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
101 pallorem ac maciem et tenuis miserantibus artus,
102 membra aliena fame lacerabant, esse parati
103 et sua. Quisnam hominum veniam dare quisve deorum
104 ventribus abnueret dira atque inmania passis
105 et quibus illorum poterant ignoscere manes,
106 quorum corporibus vescebantur ? Melius nos
107 Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quidam
108 pro vita facienda putant ; sed Cantaber unde
109 Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli ?
110 Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas,
111 Gallia causidicos docuit facunda Britannos,
112 de conducendo loquitur jam rhetore Thyle.
113 Nobilis ille tamen populus, quem diximus, et par
114 virtute atque fide sed major clade Saguntus
115 tale quid excusat : Maeotide saevior ara
116 Aegyptos. Quippe illa nefandi Taurica sacri
117 inventrix homines - ut jam quae carmina tradunt
118 digna fide credas - tantum immolat, ulterius nil
119 aut gravius cultro timet hostia. Quis modo casus
120 inpulit hos ? Quae tanta fames infestaque vallo
121 arma coegerunt tam detestabile monstrum
122 audere ? Anne aliam terra Memphitide sicca
123 invidiam facerent nolenti surgere Nilo ?
124 Qua nec terribiles Cimbri nec Brittones umquam
125 Sauromataeque truces aut inmanes Agathyrsi,
126 hac saevit rabie inbelle et inutile volgus
127 parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
128 et brevibus pictae remis incumbere testae.
129 Nec poenam sceleri invenies nec digna parabis
130 supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
131 et similes ira atque fames. Mollissima corda
132 humano generi dare se natura fatetur,
133 quae lacrimas dedit ; haec nostri pars optima sensus.
134 Plorare ergo jubet causam dicentis amici
135 squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
136 circumscriptorem, cujus manantia fletu
137 ora puellares faciunt incerta capilli.
138 Naturae imperio gemimus, cum funus adultae
139 virginis occurrit vel terra clauditur infans

140 et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus
 141 arcana, qualem Cereris volt esse sacerdos,
 142 ulla aliena sibi credit mala ? Separat hoc nos
 143 a grege mutorum, atque ideo venerabile soli
 144 sortiti ingenium divinatorumque capaces
 145 atque exercendis pariendisque artibus apti
 146 sensum a caelesti demissum traximus arce,
 147 cujus egent prona et terram spectantia. Mundi
 148 principio indulisit communis conditor illis
 149 tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
 150 adfectus petere auxilium et praestare juberet,
 151 dispersos trahere in populum, migrare vetusto
 152 de nemore et proavis habitatas linquere silvas,
 153 aedificare domos, laribus conjungere nostris
 154 tectum aliud, tutos vicino limine somnos
 155 ut conlata daret fiducia, protegere armis
 156 lapsum aut ingenti nutantem volnere civem,
 157 communi dare signa tuba, defendier isdem
 158 turribus atque una portarum clave teneri.
 159 Sed jam serpentum major concordia, parcit
 160 cognatis maculis similis fera ; quando leoni
 161 fortior eripuit vitam leo ? Quo nemore umquam
 162 expiravit aper majoris dentibus apri ?
 163 Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
 164 perpetuam, saevis inter se convenit ursis.
 165 Ast homini ferrum letale incude nefanda
 166 produxisse parum est, cum rastra et sarcula tantum
 167 adsueti coquere et marris ac vomere lassum
 168 nescierint primi gladios extendere fabri.
 169 Aspicimus populos quorum non sufficit irae
 170 occidisse aliquem, sed pectora, brachia, voltum
 171 crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo
 172 vel quo non fugeret, si nunc haec monstra videret
 173 Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
 174 tamquam homine et ventri indulsit non omne legumen ?

S_16 v.1 Quis numerare queat felicis praemia, Galli,
 2 militiae ? Nam si subeuntur prospera castra,
 3 me pavidum excipiat tironem porta secundo
 4 sidere. Plus etenim fati valet hora benigni
 5 quam si nos Veneris commendet epistula Marti
 6 et Samia genetrix quae delectatur harena.
 7 Commoda tractemus primum communia, quorum
 8 haut minimum illud erit, ne te pulsare togatus
 9 audeat, immo etsi pulsetur, dissimulet nec
 10 audeat excussos praetori ostendere dentes
 11 et nigram in facie tumidis livoribus offam
 12 atque oculum medico nil promittente relictum.
 13 Bardaicus judex datur haec punire volenti
 14 calceus et grandes magna ad subsellia surae
 15 legibus antiquis castrorum et more Camilli
 16 servato, miles ne vallum litiget extra
 17 et procul a signis. - "Justissima centurionum
 18 cognitio est igitur de milite, nec mihi derit
 19 ultio, si justae defertur causa querellae."
 20 Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipuli

21 consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
22 vindicta et gravior quam injuria. Dignum erit ergo
23 declamatoris mulino corde Vagelli,
24 cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
25 milia clavorum. Quis tam procul adsit ab urbe
26 praeterea, quis tam Pylades, molem aggeris ultra
27 ut veniat ? Lacrimae siccentur protinus, et se
28 excusaturos non sollicitemus amicos.
29 "Da testem" judex cum dixerit, audeat ille
30 nescio quis, pugnos qui vidit, dicere "Vidi",
31 et credam dignum barba dignumque capillis
32 majorum. Citius falsum producere testem
33 contra paganum possis quam vera loquentem
34 contra fortunam armati contraque pudorem.
35 Praemia nunc alia atque alia emolumenta notemus
36 sacramentorum. Convallem ruris aviti
37 improbus aut campum mihi si vicinus ademit
38 et sacrum effodit medio de limite saxum,
39 quod mea cum patulo coluit puls annua libo,
40 debitor aut sumptos pergit non reddere nummos
41 vana supervacui dicens chirographa ligni,
42 expectandus erit qui lites incohet annus
43 totius populi. Sed tum quoque mille ferenda
44 taedia, mille morae ; totiens subsellia tantum
45 sternuntur, jam facundo ponente lacernas
46 Caedicio et Fusco jam micturiente parati
47 digredimur, lentaque fori pugnamus harena.
48 Ast illis quos arma tegunt et balteus ambit,
49 quod placitum est ipsis praestatur tempus agendi
50 nec res atteritur longo sufflamine litis.
51 Solis praeterea testandi militibus jus
52 vivo patre datur. Nam quae sunt parta labore
53 militiae placuit non esse in corpore census,
54 omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
55 signorum comitem castrorumque aera merentem
56 quamvis jam tremulus captat pater ; hunc favor aequus
57 provehit et pulchro reddit sua dona labori.
58 Ipsius certe ducis hoc referre videtur
59 ut qui fortis erit, sit felicissimus idem,
60 ut laeti phaleris omnes et torquibus, omnes...